

AZ EMBER

GÖNDÖR FERENC POLITIKAI HETILAPJA

Vádirat

Nem azért irunk róla, mintha érdekes volna, mintha érdekelne bennünket a dolog. Nem, valóban nem kell nekünk azzal törődnünk, hogy Horthy Miklós bírósága és ügyészsége miféle buta vádakat kovácsol ellenünk. Egyetlen megvető kézlegyintéssel elintézhették azt az egész, ugynevezett vádirat-csomót, amelyet huszonnyolc emigráns ellen szerkesztettek össze a szabadlábbon járó gyilkosok és rablók országában. Füttyülünk az ügyészekre, a bírálókra, miniszterekre és kormányzójukra, füttyülünk az egész bélyeges társaságra, amelyik közel öt esztendő óta szívja a szerencsétlen és jobbsorsra méltó magyar nép vérért. Ha a dolog jelentőségét tekintendők, igazán nem szabadna az egész vádemelési tréfával foglalkoznunk. Hogy mégis szót ejtünk e koratavaszi szórakozásról a magyar hatalom bitorlóinak, az csak azért történik, hogy jelentsük elámulásunkat és dermedt megrökönyödésünket a szemérmertlenség ekkora impozáns mértékének láttán. Hogyan? Hát még ők vádaskodnak? Még ők merik kinyitni a szájukat? Ők, akik ötödik esztendeje öldösközik az elátkozott országban a kinpadra feszített embereket, akik a sir szélére taszítják az egész szörnyen lezúllott országot, akik idáig még egyetlen komoly büncselekményt, egyetlen igazi gyilkosságot, egyetlen valóban megtörtént zsarolást vagy rablást, meg nem toroltak, meg nem torolhattak, hiszen ők maguk e gyilkosságok, rablások és zsarolások értelmi szerzői. A Héjjások, a Francia Kiss Mihályok, az Eskütt Lajosok, az Ulain Ferencek, a Friedrich Istvánok hazájában merészkednek vádiratot gyártani a szenvedve és nyomorogva is Magyarországot sűrű és igazat író emigráns politikusok, publicisták és riporterek ellen! Egyetlenegy tömeggyilkost nem volt még erejük felakasztani, de ahhoz van ábrázatjuk, hogy azok ellen kovácsoljanak kacagatóan ostoba vádakat, akik esztendő óta önfeláldozó hűséggel végzik nehéz kötelességüket: megírni, leleplezni azokat a szörnyűségeket, amelyek Magyarországon büntetlenül történének.

Azok után, akik a fehér terror öt esztendő rémkorszakának történetéből Magyarországon is napvilágra kerültek, azok után, amit a magyar nemzetgyűlés házában magyar törvényhozók bizonyítékokkal alátámasztva elmondottak, amiket magyar miniszterek és miniszterelnökök beismerni voltak kénytelenek, amiket budapesti újságok megírtak és budapesti bíróságok előtt bebizonyítottak, azok után azt mondani, hogy az emigrációs sajtó valótlanosságokat írta magyar közviszonyokról és megrágalmazta a magyar nemzetet, hogy hazudott, ezt állítani és erre az állításra vádiratot építeni: ennél monstruózusabb arcátlanosság, ennél röhgietőbb farizeuskodás még nem volt a világon. Nem szégyenlik magukat ott Budapesten, hogy még mindig így mernek hazudni bírói aktákban, hogy így lejáratták saját, ugynevezett tekintélyüket, hogy így, ilyen ügyetlenül, ilyen dilettáns módon viccelnek? Nem tudnak már pirulni? Meddig merészkednek még fényes nappal az egész világ csöndes derűje közben nemzetgyalázásról, rágalmakról vád-

iratozni. amikor a legcégezebb tömeggyilkost így köszönti a magyar bíró:

— Isten vele Mihály!

Vádirat az emigránsok ellen? A jelenlegi magyar rezsim, minden közfunktóriusával, ügyészével, bírójával, miniszterelnökével és kormányzó-

jával nem méltó arra se, hogy a sa-
ruját megoldja azoknak a tiszta egyé-
niségeknak, akik immár ötödik esz-
tendeje emigránsokban, nehéz szívvel,
szent szegénységben, de csüggedetlen-
ül teljesítik legemberibb, legmagya-
rabb kötelességüket. Ezt feleljük arra
a híres vádiratra...

vili és rudi

Vázsonyi Vilmos, Öfelsége legutolsó IV. Károly király és császár legelső és legeslegutolsó mőzes-vallású belső titkos tanácsosa a napokban, hosszú idő után, újból egy nyilvános politikai akcióba kezdett. Titokban, a kulisszák mögött, demokrata bankettekben meg-eresztett ugyan az utolsó hónapokban hébe-hóba egy beszédet, a parlament folyosójának vörös bársonyú pamlagjain kibökdösött az elkerülhetetlen britanika mellett egy-két viccet, de nyilvános politikai akcióitól távol tartotta magát. Nem tudom, kinek kedvéért be akarta bizonyítani, hogy ő már nem a régi epés és vesés Vázsonyi, hanem egy szegény, gyomorbeteg fiskális, aki örül, hogy él és, hogy élni engedik. Most azután, az elmúlt héten megint talpraállott, megint megmutatta, hogy ő a régi és hogy az összes po-
litikusok közül a *leghegyesebbet ő tudja köpni*. Mert ez volt mindig, gyermekkor óta a legnagyobb ambíciója. Harminc év előtt elérte ebben a rekordot és ezt, mint megint fényesen be-igazolta, ma is tartja. Politikai felkészültségének egész sikeres fegyverzetével (már mint: ugatás, harapás és turhás-köpés) ront neki Rupert Rezsőnek, a kurzusellenes küzdelemnek kétségkívül legelsőszántabb és legbátrabb harcosának. Szokott durvasággal lebecsmérlő, szemérmertlen gögősséggel sértegető, tajtékozó dühvel megmarja Rupert Rezsőt csak azért, mert Rupert be áta, hogy Vázsonyival egy politikai gyékényen árulni nem lehet, mert Rupert merde Debrecenben támogatni Nagy Vincét, mert Rupert komolyan és önzetlenül küzd a véres és gyilkos Horthy- és Bethlen-féle kurzus ellen. Most, amikor egy agyongyilkolt ország a gazdasági összeomlás lejtőjén majdnem feltarthatatlanul rohan a teljes összeomlás felé, Vázsonyi Vilmos ur, ő excellenciája siet segítségére a vesztélyezett hazának és minősíthetetlen mőkákkal akarja megsemmisíteni azt az embert, aki oly botor, hogy valóban hisz a demokrácia győzelmében. Nevetni kellene, ha nem lenne oly szomorú! Más országban elképzelhetetlen, hogy egy ember, aki oly sármalmas politikai pályafutásra tekint-
het vissza, mint Vázsonyi, kisdud játékaik több mint egy emberöltőn keresztül megtorolhatatlanul üzheti Hogy akarja a nagy államférfi megmenteni az országot? Kis r-rel írja Rupertet. Hogy akarja a magyar demokrácia nagy vezére az utolsó pillanatban megmenteni a magyar koronát? Lerudizza Rupert Rezsőt! És ugyanezt csinálja harminc év óta és van bátorsága hozzá, hogy „harminc esztendő viszontagságos és küzdelmes multra” hivatkozzék a demokrácia szolgálatában.
Miből állott tulajdonképpen ez a harmincesztendő és viszontagságos multra? Küzdött a nemzeti színű szala-

gért. Egy táborban harcolt Polónyival, Apponyival és Andrássyval. A végén césarománikus gögősségében, egyéni hiuságától vezéreltetve, összeveszett fegyvertársaival és elárulta a mozgalmat, legézáta Polónyit, lebecsülte Apponyit, leducizta Andrássyt.

Küzdött a választójogért. Barátságot kötött Bokányival, Jászival, Garamival, Kunfiával. A végén összeférhetetlen nagyképűségével, makrancos elbizakodottságával elriasztotta maga mellől a szabadságjogok igazi harcosait és végül, természetesen, Vázsonyi lejakobozta Bokányit meg Jászit, meg Garamit, meg Kunfit. A választójogot nem csak egyszer árulta el. Miután néhány évig megint vörös-fehér-zöld színeken evezett, ismét utat tudott törni magának a szabadságjogok igazi harcosai-
akik csak a célt látták maguk előtt és leküzdötték azt a fizikai undort, amellyel Vázsonyival szemben árulása óta joggal viseltettek. Így jutott abba a helyzetbe, hogy mint a választójog előharcosa szerepelhessen és Károlyi Mihály és pártjának vállán érje el azt a célt, amely öntelt hiuságában titokban mindenkori szeme előtt lebegett. Belekerült a piros bársonyszékbe és excellenciás ur lett. Ettől a pillanattól kezdve pöffeszkedő elbizakodottsága, ellentmondást nem tűrő zsarnoksága még azon néhány szegény párthíve előtt is, akik hosszú éveken keresztül türték gyilkos kellemetlenkedéseit, teljesen elviselhetetlenné tették a vele való együttlételet. Soha olyan egyedül nem állott, mint politikai pályájának zenitjén.

Elsőnek elárulta megint a választójogot. Elárulta az általánosságot, elárulta a titkosságot, elárulta a nők választójogát, elárult még többet, mint amennyit tőle felülről követeltek. De nem elégedett meg ezzel. Néző szerepét nagyszerűen játszotta végig. Artifex Vilmos tört és zuzott, amire csak hozzáfért. Mindenkit a frontra akart küldeni, mindenkit felakasztani, aki őt, a nagy kritikust, kritizálni merde. Meg akarta semmisíteni azt a sajtót, amely évtizedeken keresztül őt tömjénezte és gyerekes mőkáit a közönségnek napról-napra, mint a szellemesség Csiborasszóját feltálatla. Az egész háboru alatt a cenzura nem működött oly könnyőrienül, mint Vázsonyi igazságügyminisztersége idején. Az az ember, aki rongyos cipővel tüntetett a kilencvenes években a sajtószabadságért, mint miniszter, annak teljes megsemmisítésével fenyegetődött. A cipője az, igaz, rongyos maradt — ez és a vasalatlan nadrágja az egyetlen külső jele az annyiszor hangoztatott puritanizmusának. — Rongyos cipővel taposta el a sajtószabadságnak a háboruban még megmaradt néhány foszlányát és mániákus tombolásában mindent el akart gázolni. Elsősorban pat-

ronusát, protektorát, jóakaró, nemes barátját, *Károlyi Mihályt*, akihez annak idején ügyesen hozzá tudott férközni és akinek rossz emberismeretét arra tudta felhasználni, hogy Károlyi barátságával tüntette ki a Terézváros vezérét, akinek csillaga akkor erősen letűnőfélben volt. Károlyi megint nyeregbe emelte. Csak természetes, hogy a legelső alkalommal lemiskázta Károlyit, leköpte, belerogott, megugatta, megharapta és — fel is akasztatta volna, ha mások ebben az őrjöngőt meg nem akadályozták volna.

Ez az a „harminc esztendő viszontagságos és küzdelmes multra”, amelyre öregasszonyomokra siránkozva Vili bácsi a nyilvánosság előtt hivatkozik. Bocsnat, még a harminc esztendő sem igaz. *A demokrácia szolgálatában eltöltött életnek utolsó öt esztendeje külön fejezetbe tartozik*. Itt csak röviden akarom érinteni ezt az öt évet. Magyarországon volt az egyetlen ország, ahol az összeomlás után, a polgári forradalmi átalakulásnál, az ugynevezett demokrata párt teljesen ki volt zárva a kormányzatban való minden részvételből, holt még a néppárt is igen fontos szerephez jutott. Magyarország volt az egyetlen ország, ahol a demokrácia vezérének, aki „hosszu viszontagságos és küzdelmes multra” tekintett vissza, külföldre kellett menekülnie abban a pillanatban, amikor az igazi demokrácia került uralomra. Ennél jellemzőbb értékelése Vázsonyinak a „demokrácia szolgálatában” eltöltött viszontagságos és küzdelmes multjának, igazán fölösleges. Ki nem tudja azt, hogy az októberi forradalom első hetében nem volt győltősebb név az országban, mint ennek a tajtékozó gyűlöletében utólrhetetlen demagógnak a neve. Azt a néhány hónapot, amely alatt a magyar demokrácia odahaza a belső és külső ellenséggel folytatott élet-halál harcot a létért, a terézvárosi demokrácia gáncs és félelemnélküli vezére Svájc finom szállodáiban töltötte és azon törte a fejét, hogy lehetne Károlyiék az akasztófára juttatni. A kommiun alatt Bécsben termelt és Bethlennel lépett szoros barátságba. Horthy uralomra-jutása után Pestre ment és ugyanakkor, amikor hitsorsosait százával megszárolták le Tiszáninnen és Dunántul, Vázsonyi ur Horthy előszobájában várakozott, amíg ő Főméltósága ruganyos léptekkel kitessékelt a „piszkos, nevetlen, köpcös zsidót”, aki olyan nagyot repült, hogy a bécsi Grand Hotel-ig meg sem állott. Ekkor kezdődött Vili második emigrációja. Nem rajta mult, hogy most nem disztagja a Heimklubnak. *Minden követ megmozgatott, hogy az emigrációval érintkezésbe léphessen. Naponta négyszer telefonált a Bécsi Magyar Ujságnak, e sorok írójának és a szenzációk halmazátát helyezett kilátásba a véres magyar terrortól*. Ugyanakkor, amikor Ruppert Rezső életének kockázatával vette fel a harcot a véres gyilkosok ellen, a magyar zsidó demokrácia rettenthetetlen bajnok a Grand Hotel egyik leg-elegánsabb apartamentjében, a vörös Bécs legbiztosabb fedezékében mesélt nekem Landau megöléséről és sok más, addig előttünk ismeretlen gyilkosság-ról rémes részleteket, *legazemberezte Horthyt*, lecsirkefogozta Bethlent és krokodilkönyveket hullatott afőlött, hogy a bécsi emigráció nem akar öröla

Hiszed, hogy hiszi?

Mintha a körmünkkel végigkarcolnánk a meszelt falon, mintha olajozatlan ajtó csikorgását hallanók, mintha ecetesedő sört hörpintենék, olyan jól eső, olyan szépszavú, olyan izes Herczeg Ferenc befejező cikke Károlyiról és az igazságról. Nem Károlyiról szól már, hanem Jásziról. Fejébe vette, hogy a könyvet Jászi írta. Nekimegy hát azzal a jól fészült fejével Jászinak. Hogy ebből mi jön ki! Egy hang, amely olyan bántóan, olyan ríktóan hamis, hogy fálnak kell menni tőle. Ilyen falsul még Herczeg Ferenc sem énekelt. A „köszönjük Neked, István!” szívből kiszakadó nagy emberi valómás volt a Károlyi-kritika sipító falzettjeihez képest. De ez a Károlyi-könyv lényegéből folyik. Aki igaz ember ír róla, igazabb lesz írás közben; aki hamis ember ír róla, még hamisabb.

Herczeg Ferenc ki szeretné mutatni a Károlyi-könyvből, hogy a polgári radikális párt gyűlölte és elárulta Magyarországot. Jászi Oszkár, régi héte noire-ját kezdi ki. „Ebből a briliáns koponyájú, nagyszerű akaraterejű emberből talán kiváló magyar államférfi válhatott volna, ha az ítélőképessége nem volna homályosabb az átlagosnál és ha egyáltalában tisztába tudott volna jönni a magyar állam ezeréves valóságával.”

Jószagu mondat. Herczeg Ferenc bizonyítványt ad Jászi Oszkárnak arról, hogy lehetett volna belőle Herczeg Ferenc szája ize szerinti magyar politikus is, olyan, aki előtt Herczeg Ferenc megáll és szaval: „Köszönjük Neked, Oszkár...” De hát nem lett. Nem lett sehogysem. Ez most már így van, ezen nem lehet változtatni. Késő bánat, eb gondolat. Ezen már csak elmélkedni lehet.

Vajjon miért nem lett? Mert ez a homályos elme nem tudott tisztába jönni a magyar állam ezeréves valóságával. Mármost Jászi nem. Jászi tudniillik úgy látta, hogy Magyarországon a magyar urak elnyomják a magyar népet s a többi, a nem-magyar, is. Homályos elme. (De azért briliáns koponya. Hm.)

Hát mit kellett volna Jászi Oszkárnak látnia, hogy Herczeg Ferenc bóköljön az ítélőképességének?

Azt, amit Herczeg Ferenc látott. Semmit. Hazugot. Boldog Magyarországot.

Ejnye, hát hogy is lehetett olyan otromba legény Jászi Oszkár, hogy meg ne lássa, amit Herczeg Ferenc meglátott? „Az ezeréves Magyarország valóságát?”

„Vajjon mivel páncélozták körül a szívüket, hogy nem tudott hozzáférközni a háborúelőtti magyar társadalom nobilis szabadelvűsége és természetes kedvességé?”

Ezt kérdi, végül Herczeg Ferenc. Műveinek Singer és Wolfnernél megjelent összkiadásában nincs, nem lehet még egy ilyen hamis mondat, mint ez.

Vajjon mivel páncélozták? Hát igazsággal.

És most el kellene mondanom, milyen nobilis volt az a szabadelvűség, milyen természetű volt az a kedvesség? Nem tudom elmondani, fáradt vagyok. Elmondja Károlyi. Ő, akinek élmény volt az a kedves, nobilis, természetes szabadelvűség. Ő, aki meglátta az ezeréves magyar állam természetét. Aki más utakon jutott el Jászi megismeréséhez. És akinek élménye igazolja Jásziét. És csalásban marasztalja Herczeget.

Mert Herczeg felnéz ahhoz az uralgó osztályhoz, amelyet Károlyi lenéz. Lenézi, mert átlátott rajta. Ő tudja, hogy ezek az emberek csalnak. Vajjon Herczeg nem tudja? Ugy tesz, mintha hinne azokban, akik befogadták. De nem tudja elhiteni velem, hogy igazán hisz. Én hidegen nézem, ahogy ez a sváb csárdást táncol. Hidegen, mert ő maga sem izzik, csak izzad.

„Ugy hiszem, Franciaországban kisebb dolgokért is föbelőttek már embereket...”

Herczeg sajnálja, hogy nem lőttek föbe Károlyi Mihályt. Hiszed, hogy

hiszi? Én nem hiszem. Csak írja. Gyöngetollu, fáradt, öreg ember ez. Még azt sem tudja elhiteni velem, hogy gyűlölni tud.

A. P.

Ady a kortársak között

Írta: HATVANY LAJOS

Bevezetés

Bécs, 1924

Ezeket a feljegyzéseket közvetlenül Ady Endre halála után mondtam tollba. Ma, szinte hat év után, egészen más emlék él bennem Ady Endre alakjáról és vele való barátságomról. Hat év gyászán keresztül megváltozott bennem emlékeim. Ha ma írnék róla, másképp írnék róla. Másképp és mást. Mindazonáltal nincs jogom, hogy hat év előtti magamat és hat év előtti magamban Ady Endre alakját megváltoztassam. Hiszen éppen az bír rá e jelentéktelennek látszó feljegyzések kiadására, hogy mindazok, akik Ady Endrével érintkeztek s róla szóló emlékeiket feljegyezték, bizonyos fokig eltolták és megsemmisítették a képét. Bizonyára szép és kegyeletes érzéstől indítva. A krónikást, ki annak idején Ady Endrének legfrissebb emlékével minden érzékében feljegyezte ezeket a sorokat, még nem vezethette félre az álkegyelet. Nem irtuk meg Ady Endréről, hogy a legjobb barát volt, hogy a legjobb fiú volt, hogy a leghűbb szerető volt, hogy a legjobb férj volt, nem irtuk meg róla, hogy önzetlen volt, de azt sem irtuk meg önmagunkról, hogy igazságosak és eléggé megbocsátók, szóval, hogy eléggé szeretők voltunk Ady Endre irányában. Ez az írás azt jelenti, hogy Ady Endrének sok volt a pajtása, kevés volt a barátja, mert nemcsak a sorok írója járt úgy Ady Endrével, hogy sokéves érintkezés után is lelkében idegen maradt tőle, hanem mindazok (ezt bizvást állíthatom, mert tőlük tudom), akik látszólag végigkísérték Ady Endrét tényleg oly magányos pályáján.

Fenyő Miksa azt írja, hogy Ady Endre Eckermann érdemelt volna, aki feljegyezte a vele való beszélgetéseket. Attól félek, hogy ez a feljegyző szomorú könyvet írt volna, mely Ady Endrére, a művek alkotójára igen kevés jellemző lett volna.

Lehet, hogy egy-egy szerencsés véletlen pillanatban akadt valaki, aki elleshette Ady Endre egy-egy jelentős szavát. Ilyen szerencsés pillanatban nem volt részem. És bármennyit fagytam magam körül jóbarátait, legjobbait, soha senkitől sem hallottam, még az Ady alakját álszenteskedően meghamisító életrajzokban sem olvastam Ady Endrével folytatott jelentős beszélgetésekről.

Megemlékezéseim felállítják a rejtvényt, nem fejtik meg. Hogyan írhatta meg az az Ady Endre, akit nem szerettünk eléggé, mert nem szerethettünk eléggé, azokat a műveket, melyeket legjobban szerettünk? Ez a dilemma volt szenvedésünk és sokszor fájdalomunk, míg Ady Endre élt és emiatt a dilemma miatt szenvedünk még ma is. Sajnálni lehet, hogy így jártunk, de szégyelnünk nem muszáj. Nem könnyű dolog genie kortársának lenni, pláne, ha ez a genie oly álcás alakban jár közöttünk, mint Ady Endre járt. Örülünk kell, hogy legalább részben megfelelhettünk kortársi kötelezettségünknek és hogyha az ember Ady mellett nem is élhettünk mindig, végig kitarítottunk Ady, a művész mellett.

I.

Budapest 1919, február.

Tudom, hogy az óvatos ál-okosság művelői nálunk exhibitionismusként mondják az igazságot s a hazugságot tévesztik össze az irodalommal vagy legalább is a publicistikával. Olyan költőiről írok, akinek egyetlenegy hazug sora sincsen. Akinek írája, hogy mindig magát adta. Ezért nem mertek szót emelni az élő Ady érdekében a népszerűséggel kacérkodó, érdekből hazug kis ügyesek. Nem mulasztottam el Adyval szemben a szerény kortársi kötelezettségem, amíg élt, s nem akarom elmulasztani most sem, mikor halála után,

róla való személyi benyomásaim felől szándékozom beszámolni. Az élet legfontosabb találkozásai voltak ez, ami keveset Adyról tudok, nem az enyém, mindenkié. Nem hallgathatok felőle. Beszélni muszáj Adyról, mint Ady megérdemelt, teljes nyíltsággal, inkább nyersen, mint kendőzgető szépitgetéssel.

Csoknai halála után, a debreczeni baráti kör tagjai felszöktették a költő tautitót és baráti adatok közlésére; de a felszólításra mindenünnen szabadkozás volt a válasz. Csak gyéren csöppent egy-egy sovány adatka, mely a költő külső élete folyására — mint Toldy Ferenc mondja — néhány világsugarat volt vetendő. Feldolgozásuk akkor végkép abbamaradt. De ez a néhány baráti közlés, valamint különösen Hatvani Gaál Lászlónak mindenkinél is kevesebb részletben is valószínű, erkölcsi és anyagiakat egyaránt felfedő személyes mondanivaló segítette hozzá Toldy Ferencet, hogy Csoknait életrajzá, úgy hiszem, a legteljesebb és legmegrőbb magyar írói életrajzot megírja.

Ennek a debreczeni Hatvaninak, ennek a hajdan való köztanítónak szerepére vállalkozom, midőn az eljövendő Toldy Ferenc számára elmondom, minden pathos nélkül, ami csekélykedt Adyról tudok. Szeretném, ha ez a példa beavatottabbakat, többet látókat és jobban tudókat hasonló munkára buzdítana. Akkor az Ady-életrajz megírja nem fog oly tévelyegve hajózni, mint Petőfi életrajziról, kik a romantizáló kortársak szépfestő, vagy újból szoptott jellemzés és történetek között, nem csoda, ha gyakran nem lelnek az igazi Petőfi felé vezető utat.

A baráti halál megrendítő eseménye még oly közel, hogy magam még nem igen tudom a kapcsolatot Ady-ember és Ady-költő között, de viszont, ha várok addig, amíg évek múlva majd fellelem talán, ennek a problematikuss, számomra mindig rejtélyes, homályba burkolt lények és ennek a genie világosságában sugárzó munkásságnak eszmei egységét, — ha addig a feljegyzést elhalasztom, évek mulnak, s a friss benyomás a megemlékezések rovására bizonyon al fog sápadni bennem.

Szolgálok mentsegemül, hogy ennek a hevenyészett írásnak nem lehet célja Ady figurájának egészét talpraállítani. Csak megyek-megyek, kusza emlékek után, Ady-hagyta nyomotok közt bukácsolva, mint hóiuvasban a vizsla, ki a forradalmi tél kegyetlen hava alá temetett gazdáját keresi.

1919, február 2-án, vasárnap, mikor a feljegyzéseket tollbamondtam, Ady Endre még alig egy hetes halott. Mult vasárnap ilyenkor, fél 12-kor látogatába mentem hozzá a városligeti szanatóriumba, de Ady mélységesen aludt. Csak a 30-as számu szoba küszöbén álltunk feleségemmel s néztük a küszöbről, ahogy Ady Endre gyorsan, sűrűn, de egyenletesen s látszólag nyugodtan lélegzik. Nem tudtuk, hogy az ilyenfajta lélegzés már az agoniát jelenti. Azt sem, hogy a kipirult arc a letápi láze. Csak álltunk ott, csak néztük a költőt, a takaros szanatóriumi szobában, ahogy bezárt pillái mögül is kigömbölyödött szemének nagyszerű, domboru golyója és ahogy a párnán magasztosan felravatalozva nyugodott. Hajának se hilla se hója, keze a mellén nyugodtan összekapcsolva. S ezt mondtuk egymásnak: „Milyen szép! De milyen szép!” Nem tudtuk elválni a látványtól. Olyan ballagatagok voltunk, hogy még az se tűnt fel, mikor az ápolónő egészen fesztelenül beszédbe elegedett velünk, mintha már nem is ember, hanem valami tárgy feküdnék előttünk. Pedig tudtam Adyról, hogy milyen éber álmu különben s ha most mégis így lehet beszélni előtte. Akkor ez bizonynyal nem álmot, hanem mélyebb, halálosabb szendert jelent.

Felkeltem? — szólt az ápolónő. Nem, ne! — feleltem ijedten — mondja neki, hogy itt voltunk, ha felébred.

Ez az aztán behuztam magam mögött az ajtót. S gondtalanul, az élet gondtalanságával, névjegyre felírtam: „Drága Bandi! Itt voltunk. Jövünk legközelebb. Ölelek.” Azt hittem, hogy majd jövő vasárnap jöhetnek megint. Ő!

Másnap reggel 1/10 órakor Ady né telefonál, hogy Ady halott. Mikor egy óra múlva beléptem a szobába, Ady az ágyon, ahogy tegnap az élot láttam, de nem takaróba, csak kis vászonlepelbe takartam, nem volt tornyos vankosokon többé, hanem csak egyetlen kis vankosra fektetett, félrefordult fejjel. Az ablak tárva-nyitva, úgy, hogy a jéghideg szobában az első, ijedt, önkéntelen érzés, s mi elfogja az embert: Csukják be az ablakot, az Istenért, meghűl! Csak lassan ébredtem a tetem előtt a halál tudatára. Mondhatták nekem, odavegyült újságírók, festők, szobrászok: Milyen szép! Én torznak láttam a beesett, viaszszárga orcákat, melyek tegnap télték és pirosak voltak, a fehér ajkát, a kékelő fület. A rémes kis vászontakaró nem fődte egészen a lábakat, vértelen, tüveyszerű lábak kandikáltak ki alóla. Nem, nem! A halál eszelen, a halál csuf, a halál buta! Nem, nem! Ebbe nem lehet belenyugodni!

A tegnap még kiugró szemgödör — nézd — ma már besüppedt, az orr is mintha megváltozott volna. A fűrtök szána-széjfel. Most az ápolónő a tetem fölé hajol, s elrendezgeti a hajakat. Az inget is a nyak fölött kigombolja. Ady türi, mint valami kisérletes panoptikum viaszbábja. Csak nem látám az erekte fagyott vért, a vállperceket kimeredő csontjait!

Hallom az ápolónőt, ki Nádasnak azt mondja: Ő igen, evett, egész rendszeren fogyasztott. Nem, nem! Ezt nem nézem tovább. Megyek. A szanatórium doktora, a kitűnő Jakab dr. hosszan beszél nekem Ady betegségéről és fizikumáról, a szanatóriumi rendelésőzobában. Mit jelent mindez? Ez a halálház, itt nincs semmi Adyból. Egy megtört testiség kínos emlékei, ennyi az egész. Igaza volt Adyénak, hogy amikor ura halála híret kapta, nem nézett ki többé a szanatóriumba.

Be kell vallanom azt is, hogy amikor Ady halála híre hozzám ért, nem rémültem meg. Négy-öt hónap óta vártam ezt. A beteg Ady jobban hasonlított a halott Adyhoz, mint az élő Adyhoz, kit annyi ideig demoniai kajának, fejedelmien jónak és zsarnokian gonoszaknak, kihívóan mérésnek és idegesen gyávának, kit oly hízelgő kautélás ravaszsnak s ugyanakkor oly fanatikus merész harcosnak, kit oly egészen, kit oly mindennek ismertem. Ismertem? Csak beszélgettem vele, csak utaztam vele, csak tárgyaltam vele, csak ettem, ittam, lumpoltam vele, csak haragudtam rá és csak kibékültem vele. De mit tudok róla? A könyveit tudom róla. Amíg élt, folyton bizonygatnom kellett magam előtt, hogy ez a nyugtalanítóan cikázó lény, aki az én barátom, néha az ellenségem, akit szeretek, de néha ösztönösen gyűlölök megint, hogy ez az Ady, aki csak úgy ki-bejár hozzám, hogy ez a Bandi identikus a lekemhez nőtt, legrandiózussal magyar versek költőjele.

Erthetetlen, hogy az ember a félországot bejárja csak azért, hogy találkozzék Petőfi életének még élő néhány tanújával, hogy elefedett szavát felélessze annak, aki nem szól többé, s íme, itt járt-élt köztünk valaki. Petőfihez hasonló, beszélhettem volna vele minden nap, beszéltem is vele sokszor és ez a vele való beszéd, pedig intim baráti beszéd volt, sőt néha testvérien felmelegült, — mit jelentett — kértem — ez a sok beszéd mi közöttünk? Futó órákat, melyek a semmibe hulltak. Ha majd a költő fenomént meg akarom közelíteni, együttlétnék órái nem magyarul csak semmit, de viszont az az ösztön, mely Petőfi életének részletes felkutatására hajtott, mi egyéb volt, mint a Petőfikultusszal egynek érzett Ady-kultusz mellék-hajtása? Érezni akartam a bálványbámúlt néhai másik nagyot is, kortársak közt játszott siralmas, jelentéktelen szerepében, hogy megértsem és megérezzem, még inkább hogy megértsem a maga teljes jelentőségének horderejében ezt a miénket, elevent, egyetlen, a nemzetet mozgó társadalomból és befolyásos sájtóból, szóval a társadalom ható életből minduntalan kinullázottat, akiben mégis — ezt tudtam — igazi elemi őshatalom él, mely a felszínen játszódozó álénergiaikat biztosan lebrlja.

Ady fölnezelte rá, hogy Petőfin keresztül őt bizonyítom. Ezért figyelt szoktalan nyugtalansággal erre az írásra.

Csodálatos véletlen, hogy csak most, Ady halála után, a gyásznap e hetében, olvasom el először Ady-nak prózai írását Petőfiről, melynek: „Petőfi nem alkuszik” a címe. Egy-egy villám, azután köd, meg felhők, de a villámnak rávilágító fényében ő, hogy él Petőfi! Hogy beszél! Látom a tanulmányból, hogy Ady is Petőfin keresztül vergődött az Ady-igazság nehéz és felelősségteljes bizonygatása felé. Minduntalan önmagát jellemzi: „Az a lekicsinyelt ifju ember, az a Petőfi Sándor, az a zenebonás népköltő, tízmillió embernél tisztábban látott, jobban látott. Persze, hogy az ember századok számára lehessen bölcs, okos, ahhoz nagyon ugrifülesnek, csacsinak, rajongónak, szeleburdinak, megbízhatatlannak kell lennie. A komoly, élni tudó, polgári lény, arról nevezetes éppen, hogy saját élete határai között mozog. Petőfi petőfisége és végzete pedig az, hogy ő nem volt megfontolt, komoly ember, ő egy izgága gyermek volt. Gyermek: sohase fogom megérteni, hogy ezt a címet a felnőttek számára nem olyan kivételesen adják, mint az aranygyapjas rendet.”

Ady gunyolva ír Jókai Mórról, aki Petőfihez halála után szeretett bele, amikor már Petőfi ezt nem kérhette tőle számon. Nem akarok Ady posthumus gunyujára rászolgálni. Nem akarom magamat szentimentális barátnak feltüntetni: martuk egymást bizony, így voltunk barátok, de mégis elváthatalanul barátok. „Jó volt Petőfi; — írja Ady — de ez a jóság is az a jóság, amelyet csak a halál után lehet nyugodtan dicsőíteni”. Ady jósága is ebből a fajtából volt, hogy mi élők, mellette élők, kortársak, gyakran, gyakrabban csak fulánkját éreztük. Petőfin át így menteti magát Ady Endre. aki — mint mindent — kortársak és barátok közt való gyakran krizises, mindig kritikus helyzetét is, hályogtalan szemmel, tisztán látta.

(Folytatjuk)

(* Perzsa szönyvegek
Vagy választék legfinomabb szönyvegeken. — Közvetlen behozatal Perzsiából. — Vámszabad raktár a Hauptzollaminnál
Naghi Fathaloff
Wien, I., Bäckerstraße 2

Emlékezések Neutráliából

— A svájci kémelhárító-osztály és „Az Est” —

Regényíró legyen a talpán, s még hozzá a romantikus fajtából, aki valaha megírta Miklós Andor, sajtóvállalatának történetét.

Nekem most a sok közül csak az az egy képtelenség jár a fejemben, hogy „Az Est”, mely leplezte Konstent, a német kémiszolgálat hősét s megvédte Károlyt, kit a franciák javára való kémkedés gyanújába mártottak; ugyanakkor — csaknem ugyanazon napon — egy más emberért is kiállt. Lára lovagért, ki egyidejűleg szolgálta Miklós Andort és Gerlach püspököt s nem lehet biztosan tudni, vajjon a német kémiszolgálat pénzén tudósította-e „Az Est”-et, vagy Miklós Andor pénzéből bérelt-e kémeket az olasz hidak s középületek felrobbantására és hadialakulatok kiképzésére? Hogy német kém volt Lára Frigyes lovag, „Az Est” luganói szerkesztője, azt jogerős ítéletben állapította meg a svájci szövetségi tanács független bírósága, amikor kiszabta rá a közel egy esztendő börtönbüntetését, nem véve tekintetbe azt a gyönyörű erkölcsi bizonyítványt, amelyet „Az Est” szerkesztője küldött le expressz Luganóba, a tárgyalásra, azonosítva magát a derék pápai lovag ténykedésével. Azt is megpróbálta állítani ebben a levélben, hogy igenis, ő bizta meg a nemes lovagot olasz hadititkok kifizetésével, még az esetben is, ha a megfelelő jelentések nyomtatásban nem is láttak napvilágot, és hogy ezekre az ekurziókra a pénzt is ő adta neki. „Az Est” az ő magyarzsidó észjárásával értelmezte a távol külföldi dolgait: világ-lap akart lenni minden áron, büszke volt rá, hogy még a luganói bíróság is ő-velé foglalkozik, ahogy vénülő brettliidivák büszkének, ha szerelmi excessusaikkal foglalkozik a törvényes közeg. Csak ez a megalománias hiúság csábíthatta bele a magyar glóbusz „világlapjára”-nak, máskor egyáltalán nem buta szerkesztőjét ebbe a kémkedési kalandba és annak nyílt beismerésébe. El is érte, hogy a vádlottak padján Lára lovag mellett ott ült „Az Est” szerkesztője is in effigie, és a semleges közvélemény az ítélet után erre a lapra is kimondotta a maga ítéletét.

Mint a szép hazánkban napirenden lévő kémkedési pörökben: Lára Frigyes bűné is a katonai nyomozók derítették ki. — Ma már nem is a per maga érdekel, hanem ez a momentum: magyar ember tán elgondolni sem képes, hogy „katonai nyomozók” (a szörnyű T-osztály) sikeres működést fejthetnek ki az egyéni szabadság és minden polgári jogok tiszteletben tartása mellett, a legnormálisabb államban is.

A svájci hadsereg „kémelhárító osztálya”, a Heerespolizei, egy locarnoi borászról tanuk s kétségbe nem vonható bizonyítékok alapján megállapította, hogy a derék férfi gyakori olaszországi kirándulásain a legszabályszerűbb kémkedést folytatja: katonákat kifaggat, vázlatokat rajzol stb. és visszaérve Locarnoba, főleg Luganóval folytat gyanus levelezést, sőt onnan pénzeket is kap időnként. Az előterjesztett bizonyítékok alapján a polgári hatóság hamarosan megadta az engedélyt az illető elfogatására s a házkutatásra. A nyomok Luganóban Lára lovaghoz vezettek, de bizonyíték nem volt a „kémelhárító” kezében. Magyarországon ez esetben egyszerűen megcenzurazzák a gyanúsítottak levelezését, kihallgatják telefonbeszélgetéseiket, letartóztatnak, kikutatnak, vallatnak és kloznak a pusztá gyanu alapján. „Másként nem is lehetne” mondta egy ízben maga a magyar belügyminiszter. Hát lehet másként is. Pszichológiai alapon.

Egy gyönyörű napfényes déliben — (még érzem e rettentő bécsi márciusban az akkori sugaros napot, a kék vizen vakitva megtörő sugárkéveket, mikből Luini tanulta felrakni színeit) — a Garibaldi-tér platójánál alatt egy fölöttébb elegáns osztrák urlember tüzet kért Lára lovagtól és hamarosan összebarátkozott vele. Azonul együtt sétáltak a tóparton, kettecskén és néhány nap múlva a zamatos lerchenfeldi dialektust beszélő osztrák százasdos egyenesen felszólította Lára lovagot, hogy végezze jó pénzért bizonyos felderítő szolgálatot az A. O. K. részére. „Az Est” kiváló munkatársa módfelett felháborodott ez inszINUÁCIÓRA és ugyancsak ráfordmed a tisztre, hírlapírói becsülete védelmében. „Mindenekelőtt ember vagyok, nem nacionalista és tiszteletben tartom a Svájc vendégszeretét! — Figyelmeztetem Önt, hogy jó lesz, ha azonnal elutazik, mert én, mint kémkedésre felbujtót, még ma feljelentem a Heerespolizeinél!”

— Ugyan ne izéljen — mondta nevetve a bécsi tiszt — hiszen a magatárs, a locarnoi X, egyik legjobb emberünk, rég elmondta nekünk, hogy maga a németeknek dolgozik velet!

„Az Est” lovagja felháborodottan tiltakozott, kijelenti, hogy az illetőt nem is ismeri közelebbről és hogy szavának súlyt adjon, tényleg feljelentette Maag őrnagynak, a Heerespolizei-istennek (ki, ő Svájc, mellékfoglalkozásában szállódás vala) a kémkedésre-bujtó osztrák százasdot. Maag őrnagy ur nagyon meg is köszönte Lára loyaltását.

... Hogy azonban semmitse mulasszon, a lovag egyben irt a locarnoinak azon melegében ilyenforma levelet: „Tisztelt Uram! Most tudtam meg, hogy maga egyidejűleg a konkurrens cégnek is szállítja olasz borait. Ez illoyális eljárás: felszólítom, hogy tisztazza ezt az ügyet!”

A levelet persze — van még levélítők — nem szabad felbontani. De X ur ellen megvolt az elfogatási parancs. Másnap reggel nyolckor, postajárás idején, megjelentek lakásán a detektívek, leartóztatták, házkutatást rendeztek és a többi közt felszólították, hogy az időközben érkező postáját előtűk nyissa ki. A Lára-féle levél hatása alatt aztán a leartóztatott őszinte vallomást tett Láráról is és délután két órakor megjelenhettek a detektívek a Hotel Európában, „Az Est” luganói szerkesztőjénél. ... Az osztrák kém-százasdos a svájci Heerespolizei maszkírozott ügynöke volt!

És bármily hihetetlenül hangozzék: az egész ügyben el nem csattant egyetlen nyakleves. Erőszakoskodásnak nem is lett volna értelme, hisz a Láránál tartott házkutatás semmitsem eredményezett: az erőszakra el volt készülve a derék fiu; az észre nem.

Nagyon szép volt a per. „Az Est” luganói szerkesztője kapott vagy egy esztendő, nem kell félni, nem ülte le, barátai megszöktették a fogságból hamis passzussal, legutóbb Münchenben találkoztam vele: Kahr kedvelt gyermeke és koszoros, babéros hírlapíró: méltó helyén. Engem is beidéztek szakértőnek, de nem jelentem meg, ugyanabból az okból, amlért az esetleges olvasó sem tudhatja meg tőlem a tárgyalás történetét.

A nap keltett fel reggel korán, reggeli zenét muzsikáltak a házfalhoz csapódó kék habok s a Monte Genereso, a Bőkező-hegy, küldte be a nyíló ablakon ezerillatú, keltő üdvözlését. Már indulóban voltam a város felé a tárgyalásra, mikor hirtelen előttem termett a kapuban — Alfréd doktor! A furcsa szemüvegén játszott az olasz napsugár, a pipája kék füstje elfelhőzött a víz fölött, úgy állt előttem megszokott pózában, szétvetett lábbal és csendesen mosolyogva, mintha misem volna természetesebb, mint hogy ő reggel nyolc órakor a napot és vizet nézdelje egy falusi ház előtt, az olasz határon, hét kilométerre Lugano mögött.

— Hogy hogyan kerülök ide? A legtermészetesebb uton: egész éjjel utaztam. A vasutról jövők. Hivatalos dolgom van itt.

— Hivatalos dolga? Mellédében? A német követséget talán a pisztrángfogás érdekli? Na, ezt okvetlen mesélje el nekem délután. Mert most szaladnom kell Luganoba. Nekem ott van viszont dolgom. A Lára-pernél.

— Elmondom én azt most mindjárt. Az a

megbízatásom, hogy magát a délelőtti vonat magammal vigyem a követséghez Bernbe.

— Hát csak menjen be szépen a szobámba és aludja ki magát, doktor ur. Ráér délután is visszautazni Luganoba és Bernbe. Én most a tárgyalásra megyek. Azonul is van egy kis dolgom: a „Világ” számára, mint tudni tetszik. A német követségnek pedig adja át a távolból üdvözlőmetem.

Alfréd doktor azonban még a pipát sem vette ki a szájából.

— A Károlyi-aktának folytatása van — mondta csendesen. — Nagyon jelentékeny egy folytatás.

Hát ezért hiányoztam én a Lára-per második napján. Másfél órával e jelenet után egy elsőosztályú szakaszban ütem Alfréd doktorral szemben, ki börtöncéljából újságkivágások és feljegyzések felhőjét szórta szét és a kéklő pipafüstben szorgalmasan kopogtatott utli-irógépén valami értekezést a tömegszegszízi szerepéről a szakszervezeti mozgalmakban.

Én velem nem törődött legkevésbé sem.

Benedek Károly

Haller István, a Tanító Bank legfőbb tolvaja

A Tanító Bank ismeretes összemomlása börtönbejuttatott néhány szélső jobboldali kurzusnagyságot: Vasek, Apsay és Vadas urakat. Szerencsétlen, de jóhiszemű kisemberek megtakarított pénzeszközeit rabolták el ezek a keresztény nemzeti hazafiak, több millió magyar korona értékben. Amikor a Tanító Bank csunya fosztogatási botránya kipattant, mindenki joggal várta, hogy a bank mindenható elnökét, Haller Istvánt, volt kultuszminiszter és jelenlegi képviselőt is letartóztatják. Haller vezetőserepet vitt a Tanító Banknál, elnöki minőségben fosztogatta a szegény boldogtalan, becsődített üzletfeleket és ily módon hatalmas vagyont lopkodott össze. Amikor tehát Vasek alelnök urat és a többi kis funkcionáriust lecsukták, mindenki joggal várta, a bank főtolvajának, Haller Istvánnak letartóztatását.

Ez azonban máig sem történt meg, mert Haller érdekében nagyszabású mentőakció indult és sikerült elhítenni azt a képtelen ostobaságot, hogy a bűnös üzelmek a bank elnökének tudta nélkül folytak. Ez természetesen valótlan és köztudomású, hogy Haller István irányította a bank minden üzletét és ő volt a kormányfő is, a hatóságoknál is a főkijárója a bank minden piszkos üzletének. Éjjel-nappal együtt volt Haller a Vasekével és nemcsak a bankban, elegánsan berendezett elnöki szobájában tartotta szorgalmasan a maga hivatalos óráit, hanem egész nyáron a Sósfürdőben töltötte az estétet Haller István, Vasek Ernő, Apsay és Vadas Márton társaságában. Hires volt a Sósfürdőben a Tanító Bank vezéreinek törzsasztala, ahol folyt a pezsgő és húzta a cigány rogyásig. Teltt Halleréknek és Vasekének a Tanító Bank naív üzletfeleinek a pénzéből állandó mulatozásra, amelyet megcsodáltak estéről-estére a szerényebb vendégek. Hogy épen a Sósfürdőt választották Haller és társai a nyáresti dorbézolások színterül, annak az a magyarázata, hogy a Sósfürdő is a Tanító Bank bérlete volt. Erre a bérletre havi ötmillió koronát fizetett rá a bank.

Amikor a nagyarányú sikkasztások kiderültek, Haller István elnök ur arra számítva, hogy a megtorló eljárás ő ellene is érvényesülni fog, legelőször is vagyonát igyekezeti Budapestről külföldre csempészni, hogy a büntető igazságszolgáltatás rá ne tehesse a kezét. Ebből a célból Haller felkérte Strasser Ernő doktort, a Strasser & Co. wieni bankház Budapestben lakó főnökét, hogy az ő értékpapírjainak és egyéb Budapestben levő értékeinek Bécsbe való kicsempészésében legyen a segítségére. Ez meg is történt. Strasser Ernő bankigazgató becsomagolta Haller István sok százmillió értékű kivevő részvényeit és egyéb kincseit. Haller személyes jelenlétével óhajtotta netaláni balesetek esetére fedezni az ő vagyonát kicsempésző Strasser Ernő doktort és ezért vele együtt kiutazott Bécsbe. Történelmi jelenet volt, ami-

Reinitz Béla Ady-dalai

Ezer ok szól amellett, hogy Reinitz muzsikájáról megkülönböztetett kegyelettel írjunk. Elsősorban s mindenkifelett azért, mert úgy érezzük, hogy a mi muzsikánk az, ami itt fekszik végre kottákban előttünk, a mi külön magyar bánatunk intellektuálisan mindeddig meg nem fogalmazott (bár Adynál prófétkusan előredalolt), de a muzsika borongásában magunkénak és éppen ilyen: és így-igaznak érzett valóságában. A legtitkosabb és legszemérmesebb ajándék az, amit e kottalapokkal Reinitz a megtagadott magyar szülőföldnek hazaküld. Ami szavakkal kimondva suta és ügyetlen, az sir meleg és mély férfisírással ebben a muzsikában. A mégis-csak-oda gyökerezettség: a mindennek dacára magyar bensőség.

De nem a csárda s még csak nem is a falusi legény könnyű melódikája muzsikája ez: hanem a tépődő sorspillanatok zenéje. Ez a dal nem hangzik fel mindennap. Nem is száll fel könnyen a szivből. Több mint egy évtized telehemngos halogató, és hallgató csendjének muzsikája mindössze ennyi: hét dal. Hét kiválasztott Ady-vers megtalált, kiénekel, szomorúsága.

Nem, még csak nem is kiválasztott versek ezek, hanem a szó szoros értelmében megtalált versek és egy-egy dal két szomorú magyar zseni egymás-sírájának a mindennapontuli, szinte metafizikai pillanata. Mintha egy életen

át hőmpölygetné magában Reinitz Ady-verseit, hogy az izüket megtalálja s noha talán senki sem érzi — sem élvező, sem kritikus — oly mélyen őket, mint ez a muzsikás, mégis dallá csak akkor zsong fel benne a vers, amikor a maga életének is közvetlen kifejezőjévé, az általános, lirain tul spon-tán, szubjektív-precíz élményévé válik. Így kapnak ezek az amugyis sokrétű versek Reinitz muzsikájában még egy egészen új, gyakran meglepő értelmet: így lesz, hogy egy konkrét példával éljünk, A perc-emberkék régelmult időkre és magyar állapotokra vonatkozó hangulati tartalma a Reinitz muzsikája fölétve az emigráció értékeinek fájó-gögu önvallomása.

De nemcsak ez a politikai hangulatu vers: valamennyi zenévé-vált Ady-szöveg újra revelálódik a zene felletti tükröződésében. Az elrendelés magyarázza csak, hogy az ennyire Reinitzzelt Ady-vers még mindig Ady, sőt a legtisztábban interpretált Ady.

Igy írni zenét, ennyi magahüséggel s a versnek a legkisebb árnyalatát is hiven követő odaadással! A kis füzetcske grafikája első pillantásra el-árujka, milyen kegyeletes gonddal örökíti meg Reinitz a legkisebb érzés-hullámot is. Az usance-ban lévő zenei jelek mellett egész sereg szubjektív előírásit jegyez fel s kinos pontosság-gal, jóformán minden szónak megkülönböztető dinamikai és hangulati előírásit ad. Furcsa forte-pianokat ír elő, egy helyütt a dal „nyögésszerű sóhaj”-jal zárul, a tempót a cigány szeszélyességével változtatja taktusról-taktusra, egy-egy dal kottáit ezer követelménnyel bátyázza körül, valósá-

gos miniatűr-művésze az instruktív-adó leleményességnek. És most már csak a kisebb daloknak van könnyen énekelhető dallama a régi Reinitz-dalokhoz hasonló, kis intervallumokban mozgó dallama. A nagy dalok — a bámulatos, a nagyszerű. „Különös nyaréjszaka volt”, például, már tisztára heroikus recitativo, ideges, fel-felriadó maga elé meditálás, a tömött basszus-akkordok kísértetiesen s tompa, mesziről jövő baljós ritmusa felett.

Ideges, kétségbeesett zene, a nyütt vonó zenéje, s nem hiába szerepel gyakran a jelentős „idegesen” jelzés egy-egy melizma körül. Majdnem elviselhetetlen, idegeket-tépő idegesség vonul végig a rém vinnyogását intendáló quint és quartakkordok kétségbeesett egérként le-felfelé szaladgáló sorozatában. Hirtelen fellendülés, „bizonytalan, mintegy kereső áhítat”: ilyenek Reinitz Béla szerzői utasításai. Van-e énekes, aki e szigorú intencióknak megfelelően tudja interpretálni ezeket a dalokat? Talán Reinitz tudja egyedül.

(Ha majd valamikor, évtizedek távlatából egyikünk-másikunk visszagon-dol ezekre a többnyire szürke, seszinű és szintelen, ugynevezett emigrációs esztendőkre, amiket éltünk, amikben voltunk: nem tudom nem lesz-e a legszivmelengetőbb emlékei közül való — mint e sorok írójának bizonyára — ama véletlen esték némelye, amelyeknek bizonytalanában a napi politika locspocsbeszédeit hirtelen megunva, a zongorához tévedt Reinitz, a zömök, nagy darab istenadta muzsikás. Hang nem dalolt rekedtebben és szivetépőbben soha, mint a Reinitz hangja.)

Németh Andor

kor Magyarország volt kultuszminisztere, az egykor rettegett propaganda-miniszter, a numerus clausus édesapja, az intranzigens keresztény politikának jelenleg is egyik legszászabb reprezentánsa *Haller István, Strasser Ernő* nevű bankzsidóval sunyin beszélt Budapesten a bécsi gyors elsőosztályú fülkéjébe és közös erővel kisibolták Haller ur büntügyi zárlat előtt álló vagyonát Bécsbe. A csempészés kitűnően sikerült, a keresztény nemzeti sibolás technikájában nem egészen járatlan Strasser Ernő, Haller István hitbuzgó és ájtatos közreműködésével átmentette a goromba magyar határon a keresztény nemzeti vagyonnak azt a tekintélyes részét, amelyet Haller István lopkodott össze a szegény nép-

tanítóktól. Haller átmentett vagyona most teljes biztonságban itt van Bécsben a Strasser & Co.-cég Wertheim-szekerényében és ő maga egyelőre még mindig szabadlábban van és szünetel az eljárás, amelyet a Tanító Bank ügyében indítottak meg ellene.

Amikor ugyanis Bécsben biztonságba helyezték a kisibolt Haller-vagyon, a keresztény erkölcsöknek e nagynevű lovagja visszatért Budapestre és elsősorban a saját fejről háritotta el a fenyegető veszedelmet és ezidőszerint abban dolgozik éjjel-nappal, hogy cinkosait, büntársait, a Tanító Bank harácsolásában: Vaseket és társait is kiszabadítsa a börtönből. Ahogy mi a független magyar bírakat ismerjük, sikerülni fog neki.

velencei kristály-csillárok, aranyozott falikarok ontják a fényt, amely visszatükröződik a ragyogó padlóról. A teremben szeszélyes összevisszaságban kis barokk-asztalok, székekkel. Az asztalokon nagy iv nehéz papirosok, ceruzák, khedive-cigaretta és kéménynagyságu Olympicos-szivarok. (Osztrák dohányjövődék, darabja tizenhatalyzer korona).

A vendégek csudálatosan buzgó sietéssel foglalnak helyet a csábos asztalok mellett.

Leviczky ur, a követ, egy íróasztal mellett állva, németnyelvű udvözlő beszédét olvas fel. Nagyon gyenge német kiejtése van, a beszéd szövege nyilván tulságosan komplikált a számára, mert gyakran elveszti a mondat szerkezet fonálát. „Ich chabe die Echre“ — mondja s az „n“ betű is inkább „ny“-nek hangzik. De az üdvözlő beszéd igen rövid, formás, közvetlen. Közvetlen a követ is. Igen jó a hangulat. A beszéd után:

— Most pedig egy kis szünetet iktatunk be s ezalatt az igen tisztelt vendégek a szomszéd helyiségben sziveskednek frissítőket venni magukhoz. Azután pedig a „megbízott ur“ szivesen felel a hozzá intézett kérdésekre. Ez a Leviczky a legragyogóbb diplomata! A vendégei máris el vannak ragadtatva.

A cári nagykövetség ebédölje! Fekete, nehéz fával borított falak és mennyezet, sulyos faragott asztal és székek. Vörös márványkandalló. Fehér damasztal terített asztal, rajta sulyos ezüst service. Ezüst tartókon torták, kis kartontálcákon teasütemény. Tízszert annyi, mint amennyit a meghívottak elbírnak.

A teát frakkos pincérek hordják körül. A teázás és torta-irtás buzgó szertartása a legalkalmasabb arra, hogy az ember szétnézzen a társaságon. Ni, a „csékista“, milyen buzgón falatozik és diskurál a szomszédaival! Teheti, mert kiderült róla, hogy valamelyik balkáni lap tudósítója s nem vörös terrorista.

Európa legtöbb állama s Amerika bőségesen képviselve van a szovjet-követ asztalánál. Az angol Reuter-ügynökség tiszteskoru képviselője, nyilván munkáspárti kormányára való különös tekintettel, kötelességének tartotta, hogy másodmagával jelenjék meg.

Ellenben a magyarhoni sajtó nem volt képviselve. Ami természetes is. Ha Hadur akarja, a csokoládétortában is akadhat halszájka.

Tea után malagabort és likőröket hordtak fel és a fehér asztal mellett megkezdődött a kérdezősködés. A követ és famulusa, spiritus rectora, Menkes, vitézül álltak a kérdéseket. Pedig mi mindent kérdeztek tőlük, uramisten!

— Milyen címet fog viselni a követ?

„követ“ vagy „ügyvivő“ lesz a címe?

— Mi a tanácskormány álláspontja a besszarábiai kérdésben?

— Hagyott hátra Lenin végrendeletet?

— Mi van az osztrák állampolgárok oroszországi vagyonával?

— Érdekelve van-e Oroszország a dunai hajózás kérdésében?

Ötórai teán a szovjetnél

„A szocialista szovjetkötársaságok Uniójának meghatalmazott képviselője tisztelettel meghívja Nagyságodat...“ így kezdődik az a merített papirosra nyomtatott németnyelvű kártya, mellyel Leviczky Mihály ur, Oroszország immár jogilag is elismert követe a mult hét egyik délutánjára meghívta magához a bécsi sajtó képviselőit.

„Magához“ — ez az egykori cári nagykövetség impozáns palotáját jelenti Bécs csendes diplomatanegyedében. Merre a szem ellát, mindenütt paloták és követségek. Véletlen vagy célzatosság? de azt az utcát, amelynek sarkán, a sokkupolájú orosz templom szomszédságában, a követségi palota emelkedik, tavaly vagy tavalyelőtt Jaurés-utcának keresztelte át a bécsi közságtanács.

A palotában, melynek utolsó lakója Sebeko cári nagykövet volt, közel tíz évig a spanyol követség tisztviselői, majd egy orosz monarchista vöröskeresztes misszió tagjai tanyáztak. Mig végre sikerült rendet teremteni s az osztrák kormány átadhatta az épületet az orosz kormány hivatalos megbízottainak.

S néhány napja, amióta e megbízottak diplomáciai jogi elismertetésben részesülnek, ez a palota orosz államterület. Egy darab szovjet.

Széles márványlépcső, süppedős vörös szőnyegek. A lépcső felett a balusztrád vörös drapériával, zöld galyakkal bevonva. A galyak közt egy olajnyomatu kép: Lenin. A kép felett vörös zászló kifeszítve, rajta fehér cirill betűkkel:

LENIN HALOTT,
de műve, melyet alkotott,
örökké élni fog

Egyszerű és impozáns megnyilvánulása a gyásznak. Fehér betűk, vörös alapon, igénytelen olajnyomat. A külsőségek nem tulságosan szokványosak. Szinte demonstrációja annak, hogy ez az ország, ez a vallás nem tulajdonít tulságos jelentőséget az embernek, az egyénnek, különösen, ha már halott. Még akkor sem, ha Lenin volt és államot alapított.

A vörös selyemkárpittal bevont falu, ódon francia szőnyeggel borított padlója, arannyal dusan diszített, fehérájtós-ablakos városzobákban, az első emeleten, nyitott kandallókban fahasábok tüze pattog. Milyen más meleg ez, mint amit a cserépkályhák és központi fűtés adnak! A kényelmes vörös selyemdamaszt zsöllyék barátságosan hívogatják a látogatót. Mindenki — pedig világotjárt öreg sajtórókák is vannak a vendégek közt — bizonyos elfogultságot érez. Mégis — ez Oroszország. Öregurak, bécsi és külföldi lapok diplomáciai tudósítói,

akik ezeket a helyiségeket a cári idők-ből ismerik, mondják, hogy minden maradt a régiben. Csak az ajtókról tűntek el a szentképek és a falakról a cárok és nagyhercegek olajfestésű, aranyrámás képei.

A várakozás huzódik. A hatalmas fehér ajtón apró emberek jönnek be, pápaszemmel és anélkül, de kifogástalan zsakettben. Követségi tanácsosok és attasék, köztük Menkes ur, a sajtófőnök. Bemutatkoznak, diskurálnak a meghívottakkal. Valami tulságos nagy megtiszteltséget nem szinlelek, mint más országok közegei szokták tenni, ha meg akarják szerezni a sajtó szimpátiát.

Az ember, már mint a Rákosi Mátyást és Fonyó Sárít átélte magyar ember nem tud megszabadulni a terrorista-képzetektől. A sarokban, egy pam-lagon, feketehaju sovány fiatalember ül, nyakig gombolós kék zubbonyban. Az egyik szemé szurós, a másik hiányzik.

— Biztosan a házi detektív — mondja valaki.

— Terrorista. Ügyel a követ testi épségére.

— A „cséka“ megbízottja.

— Hány ezer embert gyilkolhatott meg vajjon?

A háta, hogy stilszerű kifejezéssel éljünk, e „kispolgári“ háta kellemesen libabőröznek erre az elképzelésre. A „csékista“ francia lapot vesz elő s olvasni kezd.

A ravaszak mosolyognak.

— Ahá, így leplezi!

Karcsu, magas, lángvörös haju fiatal ember jön be. Kifogástalanul öltözve — ezt észre szokás venni az ilyen riportokban — értelmes keskeny fej, az alsó ajak közepétől le az állig keskeny vörös szakálka, a hetvenes évek ugynevezett forradalmár-szakála. A fiatal ember egy Svájcban tanult orosz mérnök benyomását kelti. Sorba libeg minden vendégéhez és bemutatkozik: — Leviczky.

Derűs, közvetlen, rokonszenves egyéniség. Akadémikus képzettségű ember, mezőgazdaság a szakmája. Ukrán. Szerény ember lehet, mert látszik rajta, hogy kissé elfogult.

Néhány perc mulva kinyílik egy szárnyas ajtó s tündérien megvilágított terem várja a vendégeket. Hatalmas

Brett Adolf
Tulajdonos és igazgató

Walfischg.
11 Telefon: 71-0-29

PAVILLON

Bécs legelőkelőbb és legszebb táncpalotája ★ Naponta 5 órai tea
Este souper ★ Elsőrangú táncattrakciók

— Beengedik-e a „Neues Wiener Journal“-t Oroszországba?

— Csekkkel, készpénzzel vagy csereáruval fizet az orosz külkereskedelmi hivatal?

Aztán jött egy nagyon kényes kérdés:

— Nem fordul-e elő, hogy az orosz szovjet diplomáciai megbízottainak kellemetlenségei vannak idegen államokban az ottani belviszonyokba való közvetett beavatkozás miatt?

Értsd a kérdést:

— Ti csináljátok mindenütt a kommunista mozgalmakat. Hogyan egyeztetitek ezt össze a diplomáciai tisztességgel?

Tyü, micsoda vita indult meg! A követ szerényen felelt, hogy a követ-ségek csak az államot, nem pedig a harmadik Internacionálet képviselik és hogy az orosz kormány nem felelős olyan nem hivatalos személyek akcióiért, mint Bucharin vagy Szinovjev. De Menkes ur, a sajtófőnök, leintette főnökét és heves vitába kezdett.

— Miért gyanúsítják folyton a tanácskormányt? Macdonald angol kormány a második internacionále alapján áll, miért nem kéri számon attól, hogy nem csinál-e hivatalos propagandát a szocializmusnak? Vagy Seipel-től a klerikális propagandát?

Mint egy oroszlan, viaskodott Menkes ur az ellenséges áradattal. Nem volt rokonszenv nélkül való rajongó lelkesedésében és éles logikájával.

Csak elmenetkor jegyezte meg egy angol kolléga, idősebb ur, amikor az utcán voltunk:

— Csupán azt nem értem, miért kell éppen a zsidóknak megvívniuk minden népek harcát?

Saját külön négy szemközti kérdés a következő:

— Hogyan áll a moszkvai kormány Magyarországhoz?

— Udvarias mosoly.

— Ha Magyarország megkeres a jogi és gazdasági viszony felvételére, nincs okunk, hogy elvileg elzárkózzunk ez elől.

— És jelenleg?

— Jelenleg még nem volt alkalom ilyen kéressel foglalkozni.

Pont. Ez a válasz egy nagyhatalom válasza volt. Mint ahogy általában az összes külpolitikai kérdésekre olyan választ adott a követ és személyzete, mint aminő nagyhatalomhoz illik. A besszarábiai kérdésről, a népszövetség-ről kifejezésre jutott véleményük mögött érezni lehetett egy hatalmas hadsereg, végtelen tartományok, kimeríthetetlen természeti kincsek erejét.

Igen, nemcsak a selyemkárpit, a márványkandalló érezte, hogy nagyhatalomnál voltunk ötórai teán. Volt valami a vendéglátók közvetlen, barátságos, módfelett rokonszenves fellépése mögött is, amiből ki lehetett érezni az erő öntudatát.

Cimer és cári portrék nélkül, mégis csak az orosz birodalom ez!

Kovács István

Hárfa az Ur kezében

Reinitz Bélának ajánlom

Ezústhárfa az Ur kezében, csodálatos, mélyhuru hangszer; a föld fájdalma a sikolyában és költők könnyje a szemében.

Hangja van minden fájdalomra, mel az emberben él és lázad; a legmélyebb gög is az övé s a legfenségesebb alázat.

Ady fájdalma kisért benne s a lelke vérző testvér-lélek, csodálatos zenékből épít Pantheont az emlékezésnek.

Az egekig fölcsap zenéje s egy sírba hull le, fájva, mélyen; csupa könny és csupa lélek: ezústhárfa az Ur kezében...

Cziffra Géza

★ „Ideal“-harisnyák ★ I., Trattnerhof 2 (Graben) ★ A legújabb és legelegán-sabb kötött és szövöttárúk ★

Ha jól akar enni, úgy csak a **SCHWARZ** Restauratio-ba menjon **Magyar kereskedők találkozóhelye!**
II., Rothensterngasse 31

HIREK

Az új Toldy Miklóskok

„A Nép” című kurzuslap írja, hogy a kiskőrösi vásáran megvadult egy bika és két embert megölt, kilencet súlyosan megsebesített, az egész vásárt szétugrasztotta, amikor Orgoványról kocsin érkezett három ébredő. Az egyik földhöz vágta a bikát, a másik ráült, a harmadik kötele hozott stb. Az alábbi hőskötemény a históriát úgy éneklük meg, ahogy valójában történhetett.

Régi dicsőségünk im' újra feléled
Ragyogó sugarát ugy szórja elébed,
Hogy fénytől elszakított szemed visszahőköl,
Mint vad bika szokott egy-egy ébredőtől.
Im' Toldik teremnek párjával, hármával
Korunk a nagy műtra éppenséggel rávall;
Néhány lóval és pár Arany kell még,
Hogy ezt a dicső kort méltón énekeljék.

Nem tudom én méltón elzengni, megdallni,
Félek, hogy éneken nem igaz, csak talmi;
Hogy mégis valami sikert elérhessek:
Kölcson kértem lantját Patacsi Dénesnek,
Pityókás Bogytól fantáziát kértem,
A magyaros izét Csontosé az érdem,
Bölcsességét vettem kölcson Kunapének
És most rajta, hajrá! — pattogjon az ének!

Kiskőrös kicsi volt, de hire most megnő.
(Petőfitől, bizony, maradt e hir meddő.)
Megnő akkorára — hogy rajzoljam eléd?
Mint maga Orgovány, mint maga Kecskemét!
Nosza, vásárt üle éppen e kis város.
Keresztény a vevő és zsidó az áros.
Zenés sátorokból szaga hallik sültnek,
Tréfi bort a sémlk népnek csapra ütnek.

Vagyon a vásáran sok minden portéka:
Zsákbán tarka macska, gyertyát rejtő véka,
Vitel engedély, széna-szalma-üzlet,
Parfümözött szaga orrfacsaró bűznek,
Ingyen-részvény avagy kedvezményes áru,
Vörösből fehérre átfestett zsisáru,
Ledobott, felkapott, el-elcsereit elvek
Bőgnek a magát is adó gazda mellett.

Akárcsak — mit mondják? — mint Pesten
odafent
Ahogyan zsisabog a tisztelt parlament,
Ahogyan ing-ring-leng ott valahány nádszál:
Éppenny tesz itt a kiskőrösi vásár.
Vásári portékák legjámorabbika
Vala egy klmustrált, elvénhedett bika,
Aki rég rá se néz tehénre, úszőre,
Aszongya: köszöni, elég volt belőle.

Mig elnézegeti a vásáros népet,
Gazdája olvassa a híres „A Nép”-et,
Annak is a felkét: a vezető kékét...
(Hej, atyámfiai, nagy dolog lesz itt még!)
Hallgatja a bika, mit olvas a gazda:
Mintha szarvahegye szörnyen csiklandozna,
Föláll füle, fala és viszket az orra:
Fölugrik és usgyé! — ráront a zsidókra.

Sátort dönt, karót húz, embert döf, letapos,
Föltámadt haragja turáni, tarajos,
Szekelet felborít, hangját megeresztvén
S végre nem is nézi: zsidó vagy keresztény.
A bíró felkelt, a hajdút eldobja,
A vásárnak rendjét emel megbotja;
Fut, aki elfuthat, aki nem: meglapul.
Kőrösi vásáron ökelme lett az ur.

Ámde ime kocsí közeledik felé,
Valami idegen tájról érkezteké.
És új riadalom zúgja elől-hátul:
„Jönnek az ébredők, Jesszus, Orgoványról!”
Meghallja a bika egyszerre megdermed,
Szeretne már kérni pardont, engedelmet,
A farka lekonyul, a szarva lehajlik
És vad bömbölése halk sírba hajlik:

— Engedelmet kérek, ténsuraim, hiszen
Ha már szárazon ezt innen el nem viszem,
Legalább ne bántsák öreg, füstös bojtom,
Ami jelképezi férfú-mivoltom.
Nem vagyok én zsidó, igazolja minden:
A zsidókat, imé, elzavartam innen.
Hogy közben tán egy-két gojnak baja támadt
Azért, ténsuraim, kiméjlek irhamat!

Láttál már ébredőt verekedni vadul
Amikor tésszem azt a zsidó van alul?
Láttál már rettentő testi erőt, nagyot,
Amely egy rántással tép gatyamadzagot?
Nohát, itt láthatál merészet, nagyokat!
A fekvő bikára rádobták magokat!
És hogy megmutassák, hogy ők kik, mifélék:
A jámbor jószágot legott kiharélték.

Hire futamodék a vízei tettek:
Amire a hősök Orgoványra mentek,
A budai várból követek vártak ott
És hoztak pecsétes főparancsolatot:
„Lelkemből lelkezett ébredő leventék,
A mesterségtekhez kívánok szerencsét!
Folytassátok tovább vízei tettek!
S így lézen nem soká vízei telketek!”

Csinom Palkó

AZ EMBER szerkesztősége:
Hamburgerstrasse 20., II. em. ajtó. 7

— **Ady a kortársak között.** Az Ember mai számában irodalomtörténeti érdekességű, nagyszabású riport közlését kezdjük meg Hatvany Lajos avatott tollából. Hatvany, aki Ady költői jelentőségéről sorozatos füzeteket bocsájt éppen most közre, közetlenül Ady halála után megírta följegyzéseit Ady Endréről, az emberről. Néhány nappal Ady Endre halála után írta Hatvany ezeket az intim és megragadó följegyzéseket Ady Endréről, de nyilvánosságra nem hozta őket, mert nem akart a nagy költő emléke ellen kegyelet-sértést elkövetni. Ezek az írások ugyanis a legnagyobb őszinteséggel mutatnak rá Ady Endre emberi hibáira és néhány esztendőnek el kellett telnie addig, amíg e szubjektív följegyzések elbírják a nyomdafestéket. Hatvany elérkezettnek látja az időt, hogy ezeket az élményszerűen ható, izgalmasan érdekes följegyzéseit nyilvánosságra hozza és ebből a célból az eredeti kéziratot átadta „Az Ember”-nek. Anélkül, hogy hivatottnak éreznék magukat annak megállapítására, hogy vajon mennyiben igazságosak Hatvanynak kritikai visszaemlékezései Adyról, az emberről, közzétesszük ezeket az értékes megemlékezéseket egyrészt, mert becses irodalomtörténeti adatainak szánjuk Ady mulhatatlan alakjának megismeréséhez, másrészt olyan elsőrangban érdekes és művészi olvasmányt ítélik, hogy az olvasó gyönyörködve és léleket-visszalajva fog belemerülni. Olvasóink megkülönböztetett figyelmébe ajánljuk Hatvanynak Ady Endréről szóló ezen példátlanul őszinte visszaemlékezéseit.

— **A „Népszava” — az emigránsokról.** Abból az alkalomból, hogy huszonnyolc emigráns ellen vádiratot adtak be Pesten, a „Népszava” a többek között a következő meleg, szép sorokat írja az emigránsokról:

Régóta készülődnek erre és igazuk van, nehéz hozzáférni az emigránsokhoz. Az otthonlók oly melegeződéssel végeznek dolgukat, ha az emigráció onnan kivülről nem nyugtalanítaná. Idehaza akarják ezt és akarják azt, az emigráció pedig érthetetlen ráhatással fekéz, tilt és beavatkozik. A most föllihogó vádroszatnak az a tulajdonképeni magyarázata, hogy megtorolják a félbenmaradt kéjt, amelynek kiteljesülését sohasem élvezhették teljesen a hazatulajdonosok, mert az emigráció részen van, határon túlról, határon innen hazalát és a szava, vétője zavarja a közérzést. Öreg história, ha a hazának emigrációja van, baj van a hazával. Majdnem halálos állapot, ha a beteg testből eltávozik a lélek és onnan messziről lamentál a lelkiismeret. Fiziológiai, lelki csoda ez, de volt ilyen haladó ember már többször Magyarországon, mignem jött a nagy professzor, az idő, a história és lélek, test egészségesen összealakult. Föl nem fogadott, de jól működő ellenőrző bizottság, az az emigráció, amelynek egynehány tagjáról tudjuk, hogy tehetségükkel, tekintélyükkel, cselekedeteikkel, sőt némaszembenállásukkal is, többet használtak az országnak, mint a tevékeny férfiak a hazai fórumon. Balga mérgeződés tehát, amely most huszonnyolc irányban pörösködni akar: az ültetési a nép régen elkészült. Emigránsors: mindent vállalni, inséges kenyeret, komor küzdelmet, rettegő gyalázkodást és a bélyeg, amelyet most rájuk akarnak sütni: világít, ők az igazak...

— **Egy magyar ötvösművész kiállítása.** Bécsben a Franz Josefquai 41. szám alatt most nyílt meg Steinberger Elza ötvösművész kiállítása. Steinberger Elza elismeri nevet szerzett a budapesti művészeti életben és munkái figyelemreméltó tehetséget árulnak el. A kiállítás két hétig marad nyitva és naponta 9-6 óráig látogatható.

— **Korcsmáros Nándor előadása.** Korcsmáros Nándor, a kiváló hírlapíró e hó 20.-án este fél 8 órakor az Ing. und Architektenverein Eschenbachgasse 9. szám alatt lévő helyiségében aktuális kérdésekről előadást tart. Az előadás iránt, amelyet a Heim-klub rendez, előreláthatólag nagy érdeklődés fog megnyilvánulni. Korcsmáros Nándor lelkes barátja az emigrációnak és igazán megérdemli, hogy bécsi szereplését rokonszenvenvel kíséreljük.

— **Hazatérő emigránsok figyelme!** Az egyik pesti lapban olvassuk a következő szörnyűséges híradást:

Sopronból jelentik: Már jóval ezelőtt eljárás indult Schwarz Sándor soproni ügyvéd ellen, aki a soproni ügyvédi kamara megelőzően már fejelelmi vizsgálat alá helyezte. Az ügyvéd ellen emelt vádakat a győri ügyészség magáévá tette s a kiküldött vizsgálóbíró most átiratban értesítette a soproni törvényszéket, hogy hirdessék ki Schwarz elött az előzetes letartóztatást elrendelő végzést. Schwarz Sándor, akit a soproni ügyészség nyomban őrizetbe vett, a kommunizmus bukása után Bécsben telepedett le s csak később tért vissza a városba, Bécsben élénk összeköttetést tartott fenn az emigránsokkal s több ízben kijelentette, hogy csak Sopronnak Auszriához való csatolása után hagyja el Bécsét és sohasem titkolta hogy örömmel fogadja a békeszerződésnek azt a rendelkezését amely Nyugatmagyarországot Auszriának biztosította. Ezenkívül Schwarz a hadsergeve is több ízben becsmérlő kijelentést tett s ismerőseit felszólította, hogy ne köszönjenek a Horthy-tiszteknek. Schwarz ellen az 1921. évi III. törvény cikk alapján fogják lefolytatni az eljárást.

Igy szól a pesti újságok rémhíre, amelyből megtudjuk, hogy Schwarz Sándor soproni ügyvédét, aki évekig igazán minden különösebb ok nélkül Bécsben emigránsorsban élt és aki már majdnem két esztendővel ezelőtt előzetes garanciák és biztatások fedezete mellett hazament Sopronba, most a legszemszédettebb hazug ürügyek címén bebörtönözték. Schwarz Sándor dr. még csak szociáldemokrata sem volt sohasem, miad-össze fölvilágosodott polgár, de a magyar éghajlat még ezt a humánus polgári világnézetet sem bírja ki. A netán hazatérő emigránsok figyelmebe ajánljuk ezt a tragikus históriát, amelynek címéül azt adhatnánk, hogy: hazacsálva és bebörtönözve. Két esztendő otthonlét után a leg-hamisabb és legalaptalanabb vádakkal hurcolták tehát börtönbe szegény, szerencsétlen Schwarz Sándort.

— **A bécsi Ady-ünnep** technikai okokból március 30.-ára, vasárnap déli fél tizenkét órára halasztódik.

— **Forrongás az újságíró-társadalomban.** A budapesti újságírók társadalmában hetek óta lázas forrongás észlelhető. A nyomorúságos fizetésekkel tengődő hírlapíró-párik nem bírták el tovább az egyre növekedő pesti drágaságot és béremelést kértek a lapkiadóktól. Ezek azonban szokásukhoz híven ridegen elzárkóztak az újságírók jogos követeléseitől, amire a Magyarországi Újságírók Egyesületében nagyarányú forrongás tört ki, amely az elnöki székbe elsöpörte Márkus Miksát, aki tizenkét esztendőn keresztül volt vezetője a budapesti újságírók egyesületének. Márkussal együtt megbukott az egész választmány és a vezetőség lemondását a vasárnap megtartott rendkívüli közgyűlés tudomásul vette. Viszontagságos pályájú férfi vonul el Márkus Miksával az újságírók egyesületének elnöki székéből. A pesti újságírás lázadó rabsozolgáit sajnáljuk, de nem lehet éppen csodálatosnak nevezni, hogy nem tudtunk erkölcsi erővel föllépni az a testület, amelyik nehéz időkben hálátlanul cserben hagyta és megtámadta legjobbjait.

— **Csokoládé-hajó Horthynak.** Már csokoládét esőpögtetnek a nagy lojalitásában. Az országában, amely amugyis mulatságos bálók színhelye, ugynevezett fogadóestélyt rendezett Scitovszky Béla, a nemzetgyűlés elnöke. Horthy és a főhercegeket fogadták középkori díszpompá keretében. Heroldok megfújták a kürtöket, mikor Horthy tengernagy ruhájában kíséretével a kupolacsarnokba lépett. A menetet diszruhás rendőrtisztek vezették. Kivonult a testőrség, a parlamenti őrség. Egy cukrász csokoládé-hajóval kedveskedett Horthynak. Egy valószínű csokoládé-akasztófát készítetni, az is stilusos lett volna. A kormányzó cerklet tartott, megkérdezte Csontos bácsit, hogy milyen a termés. Csontos bácsi megköszönte, hogy bizony Kareagon jónak ígérkezik.

— Nem tudom, csak az én pátriám van megverve — válaszolta Horthy és igaz van. Viszont alattvalói hódolattal figyelemtetjük, hogy a csokoládé-hajót meg ne egye, mert tetszik tudni, szorulni fog...

— **Napló.** Bodor István a Bristol-szálló háziszolgája volt, abban a szállóban amelyből állítólag Prónay Pál, akkor még huszárszázados börtönje eltűnt. A törvényszék B. VI. 2135/1920 számú ítéletében felmentő ítéletet hozott, de Bodor Prónay tisztjel bevitték a kelenföldi laktanyába... Az itt átélte rémségekről Bodor naplójeljegyzéseket készített, amelyeket most közöl a „Népszava”. Bodor naplójából idézzük a következőket:

... Szegény Neumann Béla — ahogy mondani szokták — már „készen” volt, amikor engem is belöktek melléje a sötét pincehelyiségbe. Borzasztó kínokat szenvedett. Nem csoda: egyik szemét kiszúrták, a fejét több helyen is be volt zuva, a karjait és lábait eltörték, végül megkasztrálták. Ráadásul megettették vele a kivágot testrészt és egy egész vödör vizet szivattyúztak beléje. Neumann Bélan kívül még vagy tizenöt megkínzott ember vonaglott a szénporos földön. A kelenföldi laktanyai fogadtatását így írja le: „Fényesen kiválgatott terembe vezettek, amelynek közepén borosüvegekkel megrakott asztal állott. Az ágyakon heverésző tisztiruhás leventék fölugáltak. Mámoros fővel rámetették magukat és egy pillanat alatt kiforgatták a zsebeimet. Hazafias lelkesedésük nem ismert határt, amikor értékes aranyjeggyűrűmet megpillantva, lezuhattak ujjamról. Most a közelebbi megismerkedés következtet: — Te gazember! — mondta az egyik — ismered-e Prónay kapitány urat? — Válaszra nem volt időm. A gumibot- és ökölcsapásoktól eszméletlenül zuhantam a padlóra: még azután is tovább ütöttek, rugtak, tapostak rajtam. Egy vödör hidegvízzel végigöntve, magamhoz térítettek és szüntelen rugások között, végig vonszoltak a zeg-zugos folyosókon és lépcsőkön, le a pincébe, hogy egy jól irányzott rugással belökjenek jobb sorsa érdemes társaim közé. Itt ismerkedtem meg a derék Pósz Jenővel, Szentes Márkkal, a kiskoru Vadas fivérekkel, Sternbach Istvánnal, Kohnnal és a többiekkel, akik közül már csak néhányan vagyunk életben. Pósz Jenő, Szentes Márk és még két-háromunk kivételével, valamennyit legyilkoltak. Bodor István ezután szenzációs tanuallomást tesz. Február 14-én Héjjas Ivánnal egy szürke autó robogott a kelenföldi laktanyába. Somogyi és Bacsót hozta. Bodor leírja az őrzemek beszélgetését:

Az egyik kecskeméti legény így szólt a társához:

— Tudod-e komám, kik voltak ezek? Ezök voltak annak a Népszavának az újságírói. Hát ezek se irnak má! Egy óra múlva má a Dunába' uszkálnak.

Két nappal később fölfedezték Somogyi Béla és Bacsó Béla meggyilkoltatását.

— **Szervizotok fiúk!** A budapesti törvényszék elnapolta a francia követség és a markóntcai fogház ellen megküldött bombamerénylet ügyében kitiltóztó főtárgyalást. A két bombamerénylet ügyét állítólag egyesíteni fogják az Erzsébetvárosi Kör elleni merénylet ügyével. Ürügyet a per elhalasztására folyton találnak és közben az összes tettesek szabadlábra kerülnek. A tárgyalást elhalasztották, mindössze annyi történt, hogy ötmillió korona kaució ellenében az egyik bombavetőt, Kiss Ferencet szabadlábra helyezték. Amikor Márfy Józsefet visszakísérték a cellájába, a folyosón 30-40 ébredő fiatalember ünnepelet. Márfy vídában köszöntötte régi bajtársait:

— Szervizotok fiúk. Gyertek le valamennyien a fogházba az öcsémekkel együtt, mert ma beszélgetési nap van...

— **Miért szűnt meg a „Párisi Futár” is? Kaptuk a következő levelet:**

„Az Ember” tek. szerkesztőségének, Wien. Tudatában annak, hogy mindenféle újságálapítás valamennyire a nyilvánosság elé tartozik és nem lehet sem a kiadó sem a szerkesztő magánügye az, hogy egy újság megszűnik vagy meghal, kötelességemnek tartom a következőket kijelenteni: „Párisi Futár” címmel a „Párisi Újság” megszűnése után a francia fővárosban, az ottani és az idehaza élő magyar munkások tájékoztatására indított hetilap az első szám megjelenése után több szinten nem jelenik meg. Nem jelenik meg azért, mert: 1. a lap kiadója megtámadta a pénzt a lap folytatásához; 2. a „Párisi Újság”-gal kapcsolatos politikai machinációk elzárják az utját annak, hogy a bizalmatlan vált párisi magyar munkásság segítségét igénybe vehessük; 3. az a hajsza, amely a reakciós körök részéről a „Párisi Újság”-ot üldözte, folytatódott a „Párisi Futár” ellen is; 4. végül igen fontos oka volt a megszűnésnek az a bizonytalan állapot, amelybe a párisi magyar munkásság és általában az ottlévő idegen munkásság a beállott politikai és gazdasági válság miatt került. — Elég-tételemül szolgáljon az a hír, amelyet most kapok Párisból és amely szerint az ottani magyar munkásság, miután megalapította önálló szakmai szakszervezetét, rövidesen megindítja heti szakmai közlönyét is, amelyben legalább arra lesz módja, hogy ideiglenes gazdasági érdekeit nyilvántartsa és megvédje. — Wien, 1924. február. Ben Ami, a „Párisi Futár” volt szerkesztője.

(X) Egyetlen magyar mulató, Renais-sance-Bar. (Dukesz-Bar) 1., Singerstrasse 9 Legjobb magyar cigányzenekar.

(x) Dinabad kávéház (Marlenbrückenél) a magyarok találkozóhelye. — Esténként a híres Munczy Béla cigányprímás zenekarával hangverseny.

NACHTFALTER
Igazgató: J. Prumüller
L. Am Peter 1
Bécs legelőkelőbb táncpalotája, — Első-rendű italok Szemes italok rendelése nem kötelező
Előkelő magyarok találkozóhelye

Osztrákországi levél

Kelt Béts, 1924. március.

Édes néném, egy takaré-koronáért megmondom kérek, hogy vasárnap Ady ur emlékeztetére nagy ünnepély lésszen Bétsben, amelyre kédet tisztelettel bémítáljuk. *Reinitz* ur dalait fogja énekelni *Anday* Piroska kisasszony a bétsi udvari operából. *Hatvany* ur és *Ignotus* ur, jeles írók, Adyról beszélnek, amíg *Beregi* ur szavallást vállalt. Viszont szívest áldoznék két takaré-koronát én, ha két felvilágosítana arról, hogy vajjon Miskolczy ügyész ur egyszerre miért gyulladt haragra irányomban, miért gondolja ő, hogy huszonnyolcad magammal, tollammal az magyar nemzet megbecsülése ellen vétettem légyen. Mily bátorsággal mer vádat hegyezni ellenem? Hogy én huszonnyolcas vagyok? oh du lieber Augustin, még megérem, hogy in contumaciam felakasztanak. Si-rass meg édes néném, de nevezd Sesztáknak, ha nem szemrebbenés nélkül fogom nyakamat az hóhér bárdja alá illeszteni, ugy, miként jó Hunyady László. Vigyázz az frizurámra hékás! mondom az bakónak — nagyfába vágod a fejszedet! Hogy micsoda nagy hős leszek én in contumaciam! Igazán sajnálom, hogy nem bámulhatom magam tükörből, amikor odavágom az bírámknak:

— Talán cseréljünk helyet urak!
No, de néném, már annyiszor ijesztgetnek bennünket pörrel, hogy már nem ijedünk meg egy nyomoru vádirattól. Eszembe jut amaz ifju hitves, akinek férje amikor a paptól, a templomból hazajövének óvatosan közelede asszonyához; most megijesztelek — mondá és megölelé. Így több ízben megijeszté. Reggelre az asszonyka felébreszté az urát és mondja neki:

— Ijessz meg még egyszer!
— Hu, hu! Mordult a menyecskére a férj ur.

Hasonlóképpen az ügyész ur is csak ijeszteget, csak ijeszteget, de amikor majd mi kérjük, hogy elő az váddal, reggel van, itt vagyok és megakarunk ijedni.

Hu, hu! — fogja huhogni Miskolczy ügyész ur és dehogy is tud szegény az több vádiratot fabrikálni.

Oh néném nem is értem, hogy minek az a folytonos acsakodás, amikor szeretett hazámnak belső vérzése legyen, mert annak nevezhetem az belső kényszer kölcsönt. Aztán az világnak is megvagyom az maga nagy baja. Azt jelentik ugyanis Rómából, hogy *Andromeda* csillag, amely négyszázszor nagyobb naprendszerünkénél percenkint harmincezer mérföldnyi sietséggel közeledik a földhöz. Minek az vádirat, ha majd elnyel bennünket ügyészestül bírástul együtt az *Andromeda*. Ilyenek vagyunk mi, ahelyett, hogy összecso-kolódzva lesnök mikor botlik már az veszedelmes csillag az sárgolyónkba, hát folyton egymás májáját tapogatjuk.

Vigasztaljuk magunkat, Spanyolország sem jobb Deákné vásznánál. A spanyol Horthy száműzé hazájából Don Miguel de Unamontót, aki nagy tudosa hazájának, de mert az köztársaságot merte kívánni, hát elküldék exiliumba, az Kanári-szigetekre. Ő az kanári madarakat, mi az kétféjú sasokat lehetjük, feltekintvén az egekbe, miközben szívünkben az bánat rak fészket.

Hallottad néném, hogy Lujza szász hercegasszony nem sokáig élte tul az ő szerelmes, főhadnagyát és utána ment kedvesének. Annál féltlenebbül élnek a magyarra mázolt osztrák főhercegnők és főhercegek. Minden bálban bála-nyák és bálapák, de minden farsang-mak, megvan a maga bőjtje, lesz még olyan bál is, amely jobban fogja megválasztani az ő kedves szülőit.

Nápolyt látni — és meghálni, mondják édes néném. De mit csináljunk:

Nápolyban az sirások sztrájkba léptek. Tehát lássuk Nápolyt és ne haljunk meg.

Hajnal Jenő

Denisz, a könyvkötő

Engedelmet kérek, hogy egyszerűen Denisznek szólítom. Amióta először hallottam a nevét, attól fogva Denisz ő nekem. Ami kedves Denisznek, aki, emlékszünk rá valamennyien: koronatanuja volt a Tisza-pörnek. *Almásy* Denise, a vénecke és vakocska hisztériás grófkisasszony ott állott *Tisza* István mellett, amikor *Tisza* István tragikus sorsa beteljesült. Amikor a front-ról visszaözönlött névtelen katonák egy csoportja a háboru szenvedéseit a háboru életétől ölte meg spontán elhatározásból. A betegszemű grófnő volt egyetlen szemtanuja az ítéletnek, egy eltévedt golyó az orrocskáját is meghorzsolta; elhiszem, hogy borzalmas emléke ez egy gyenge idegzetű hölgynek. De Denisz nem roskadt össze. Denisz a bosszu rettenetes anygá-lának szegődött, bosszuért lihegett Denisz és majd hogy ártatlan emberek nyakára nem tette a hóhérkötelet.

A Tisza-pörben vált híressé. Egy *Scharf* Móric, grófnőben. *Almásy* Denise és *Lándor* Tivadar voltak a Tisza-pör legkiválóbb hamistanui. *Gadó* elnök és az ügyész szinte hízta, amikor Denisz vallott. Denisz eldöntötte a pört. Ez a rövidlátó grófkisasszony három év után is felismerte *Kéri* Pál kollegánkban *Tisza* gyilkosát, mert a fehér vérbíróság ausgerechnet *Kéri* Pállal kívánta a Tisza-gyilkosi szerepet betölteni. Az ökörszemű Denisz Fényes Lászlóban is felismerte azt a katonát, aki a Tiszát megölte, *Friedrich* Istvánt is annak becsülte és fogadjunk, ha e sorok íróját is odaállítják Denisz elé, Denisz, a mániákus felismerő, rámondta volna:

— Igen, ő volt a gyilkos!
Mindezekért azonban nem lehet haragudni Deniszre. Meg kell értenünk Denisz lelki világát. Ha valamit kifogásolni lehet, a magyar igazságszolgáltatás az, amely nyilvánvaló hamis vallo-mások alapján képes halálos ítélettel molesztálni tiszta, feddhetetlen férfiakat és az igazi, tényleges gyilkosokkal istenvelézik. Deniszből a Tisza-pör kapcsán tehát híres nő lett. Nevét majd nem úgy ismerték, mint *Haverda* Máriát, vagy *Hartil* Lujzát, aki *Bo-roevics* tábornokot arculította. *Hartil* Lujzával, híres esete után egy női zenekarban találkoztunk. Jól bereklámozott Lujza, mint nagydobos tömegesen von-zotta az igen tisztelt publikumot. Hát *Almásy* Denise grófnő ne kamatoztassa hírességét? Ez kidobott pénz volna. Már kezdünk aggódni Deniszért és magunkban dühöngtünk a női-zenekar-vezetőkre és kabarédirektorokra, hogy Deniszről megfélekedtek és parlagon hagyják a jó híres Denisz.

De hát a kétségbeesésünk utolsó pillanatában hirt kaptunk Deniszről. És pedig a „8 órai Ujság” írja:

... *Almásy* Denise grófnő, bár anyagi okai nincsenek arra, hogy a munka fáradalmait vegye magára, mégis, finom női egyéniségének koncepciójához alkal-mas iparművészeti munkát keresett magá-nak és minden előítéletet félre téve, — könyvkötészetet nyitott *Békésgyulán*, ahol egyébként birtoka van. Egy új „céggel”, gazdagodott tehát a magyar ipar, az új

cég ezt a szinte szimbolikus elnevezést viseli: „*Almásy* Denise grófnő könyv-kötészet”. *Almásy* Denise grófnő előbb alaposan kitanulta a „mesterségét”, nem-csak annak egyszerű ipari részét, amit könyvkötőműhelyekben sajátított el, ha-nem iparművészeti fejlettségét is a maga tudományává tette, úgy, hogy ma már teljes felkészültséggel dolgozik „*Almásy* Denise grófnő könyvkötészet”. *Békésgyulán*. A grófnő nemes izlésű munkái, melyek között saját tervezésében készült gyönyörű exlibriseket is csinál, máris nagy feltűnést keltettek az igazi művészi könyv-diszítés szakértői között, úgy, hogy már a fővárosból is számos megrendeléssel bízták meg *Almásy* Denise grófnő könyv-kötészetét. A hazaszeretnek és az élet nemes tartalmának megkapó biznysága ez az új „könyvkötő cég”, amelyre *Al-másy* Denise grófnő csak büszke lehet.

A könyvkötő-cégnek — mint látjuk — nagyon jó sajtója van. Ez a követke-zetesség, amellyel Denisz változatlanul a kötészet iparhoz ragaszkodik, hatá-rozottan finom női egyéniségre vall és tényleg megkapó biznysága a haza-szeretnek. Kéri Pállal, akinek ügyé-ben *Almásy* Denise grófnő először fedezte fel kötészet talentumát, közöl-tük, hogy Denisz könyvkötőiparra adta a fejét.

— Ugy? — mondta *Kéri* — nagyon örülök a grófnő sikereinek. Legújabb könyvemet vele hagynom kötetni. A biblia parancsa szerint élek: Aki téged fel akar kötni, köttesd be vele köny-veidet...

Csak szorosan! Isfen áldja a tisztas ipart!

Beiratkoztam a Kilencedik Kerületi Mandolin- és Kiránduló Egyesületbe

A napokban tulságos antiszemita érzések fogtak el. Ennek oka főként egy tulságosan materialista és Szidi nevű nő volt. Teljes néven özv. *Süssermann* Mórné, geboren *Táncser* Szidónia — a háziasszonyom. Materializmusa abban nyilvánul, hogy állandóan meglop. Ezen előzmények miatt elhatároztam magam a *Süssermanné* fajtája elleni leg-határozottabb gazdasági klüdelemre. Vala-melyik antiszemita egyesületbe, például a kampókeresztesekhez kellene beiratkoznom, gondoltam, Elvégre is, volt császári és kirá-lyi tiszttal vagyok.

Ilyen elhatározással vágtam neki a külső *Nussdorferstrassen*nak. Ugy emlékeztem, hogy erre volt valahol egy ilyen kampókeresztes kerületi csoport helyisége. A szót nem tudom, de a házat megismerem. Egy szép ta-vaszl délután itt várakoztam röpke másfél órát egy nőre s bár unalmamban állhatato-san, de hamisan fütyültem kedvenc dalát, a „Hullámzó Balaton tetején” címűt, mégsem jött. Legyen emléke áldott.

A kapu alatt jobbra, azonnal láttam, hogy memóriám nem csal. Az első ajtón feketére mázolt félfives rajzpipáros, rajta csak ennyi: „VEREIN.” Fekete és vörös. A szín stimmel. Ez az, kopogtam.

— Herein — hallatszott egy mély férfi-hang. Ezek után igazán nem szaladhatok már el, ahogy az a fogorvosnál szoktam és habozás nélkül beléptem.

Három íróasztal, egy írógép, a falakon pla-kátok, koszorúk és színes szallagok — de egyébként semmi harcias nem volt a szo-bában.

— Mivel szolgálhatunk? — kérdi egy szé-les vállu, hatalmas öklü ur.

— Kérem — mondom, bokáim katonásan összecsapva, hogy csak úgy csattogott a két *Palma* gummisarak — Iksz Ipszilon vagyok.

Magyar ujságíró. Volt katona. Alaposan mér-legelve meggyőződés, arra megállapításra jutottam, hogy nekem Önöknél a helyem.

— Végtelenül örülök — válaszolt udvaria-san a nagyöklü — és igazán semmi akadály nincs, hogy belépjen egyesületünkbe.

Magamban elcsodálkoztam, hogy ilyen könnyen és minden elővigyázatosság nélkül megy a felvétel, de ezt a nagyöklü nem vette észre, mert csak magamban történt.

— Egyesületünk céljával tisztában van? — kérdezte? — Ó, hogyne — válaszoltam sietve.

— Egyesületünk célja a társaskirándulá-sok kultiválása, természetesen zenével, az ősi germán hagyományok szerint, hogy a német ifjuságot ismét visszavezessük abba az egészséges testi és lelki életbe, amelyben őseink éltek. Eredeti működésünket iermé-szetesen csak tavasszal kezdjük el — fejezte be ünnepélyesen.

Nagyon jó, gondoltam: mégis csak elővi-gyázatosak. Ugyilatszák, ez titkos organizá-ció és jelbeszéd. A kirándulások zenével, bizonyos harci gyakorlatok és az ifjuság nemzeti megújulása tisztán a szemiták elleni klüdelem, És tavasszal kezdődik, Tehát ta-vasszal lesz a végső. Megállj, *Táncser* Szidónia!

— Mindennel tisztában vagyok, kérem, és remélem, hogy hasznos tagjuk leszek — vá-laszoltam nyomafétkosan.

— Akkor tessék ezt aláírni.

Aláírtam.

Egy másik lapot vett elő. Ide a teljes ada-tait és lakcímét.

Kitöltöttem és visszaadtam.

— Mikor ér rá gyakorlatokra? Délután vagy este?

— Ah, gyakorlatok — nagyszerű, gondol-tam. — Este.

— Akkor hetenként kétszer, szerdán és pénteken, tessék majd itt jelentkezni Mayer csoportvezető urnál.

— Beiratkozási díj 5000 korona, ellenben a felszerelési díj 150.000. Súlyt helyezünk arra, hogy tagjaink kitünően legyenek fel-szerelve s ennek csak egy részét fizetik, a többit mi pótoljuk kultur-alapunkból.

Egy kissé drága, de ugyilatszák fegyvert is kapok — derengett a sejtés bennem, majd elővettem a pénztárcám és gavallérosan fi-zettem. Fizettem, mint egy katonatiszt. Fizet-tem, mint a köles. Fizettem mint egy hábo-rus katonai kölesszállító.

A nagy öklü most kezét nyújtott.

— Üdvözlöm tehát Önt, mint a Kilencedik Kerületi Mandolin- és Kiránduló Egyesület új tagját.

Mi az, hogy Kilencedik Kerületi Mandolin- és Kiránduló Egyesület? Mit beszél ez a vén hülye? A szemem elhomályosult, a torkom összeorult és csak úgy forgott körülöttem a a szoba.

— De kérem — hebegtem alig hallhatóan. — Ez tévedés... én azt hittem, hogy... én a százötvenezer koronám...

A nagyöklü azonban mindezt látszólag nem vette észre. A fall szekrényhez ment, onnan kivett egy csinos, sárgára polltirozott man-dolint, a kezembe nyomta és már egy ujon-nan jöttel tárgyalt.

Kitántorogtam a szobából. Ez is csak ve-lem történhetik. Most látom csak, hogy a rajzpipáros alján egész olvashatóan áll — Kilencedik Kerületi Mandolin- és Kiránduló Egyesület. — Hogy én ezt nem vettem észre.

És most ott álltam a *Nussdorferstrassen*, Kezemben a mandolin, viszont felettem az ég s rajta csillagok. De nem sokáig álltam. Csakhamar megindultam, lassu, megfontolt léptekkel a törzskávéházam felé. Utközben a „Boci, boci tarká”-t próbáltam kipengetni a mandolinon, de a „c”-hurron megvágtam az ujjam, jaj, de fáj, egy világos kavét ittam rá.

Andor Leon

GLASEL MAX, igazgatója alatt Telefon 70-4-21

Etablissement Weihburg-Bar

Wien, I., Weihburggasse 10-12

Naponta este 9 órától: **Oskar Virág**

Oskar Steiner **Eric Gehrsen** **Oskar Neuhaus** **Jazz-Band**

Mindennap 5 órai tea

(*Perzsa-szőnyegek

Nagy választék mindennemű legfinomabb szőnyegekben — Kévtelen be-hozatal Perzsiából — Saját gyártmány

I. kerület, **A. Novzari**, Óperngasse 14. sz.

Palma

Kaucsuktalp és kaucsuksarok tartósabb a legjobb bőrnél!

KÖZGAZDASÁG

Az osztrák szanalás válsága

Magyarország most áll a szanalás előtt. Az ország pedig, amely mintaképül szolgált a szanalási terv kidolgozásánál, súlyos válsághoz érkezett el, amely válságot éppen a szanalás idézte elő. Amit illetően gazdasági politika és politikai lelkiismeretlenség rottott el, azt most szanalással, kicsi külföldi kölcsönökkel akarják egyszerre jóvátenni. Pedig, ha komolyan tanulni akartak volna az osztrák példából, ha becsületesen le akarták volna vonni a tanulságokat, csak egy eredményre juthattak volna: *hogy a szanalást saját erőből kell és lehet keresztülvinni.*

Erre a tanulságra mutat Ausztria példája, ahol az emberek megint kezdenek hinni a korona lanyhaságában és nem kicsi azoknak a száma, akik ismét hosszabb terminusra kontreminálják a koronát. Miért e bizalmatlanság? E bizalmatlanságnak mély gyökerei vannak. Az emberek kezdik látni, hogy a gazdasági élet végtelenségig vitt megnyomortítása nem hozta meg azt az eredményt, amit tőle vártak: az államháztartás szanalását. Az adókat még mindig emelni kellene — ha lehetne. A kiadásokat még folytonosan csökkenteni kellene — pedig már így sem jut az állam kulturális szükségleteire, a parányi hadsereg elenyevésére, a világ legkifünőbb operája nagy pénzügyi nehézségekkel küzd. A kormány mögött ott áll Zimmermann, a népszövetségi megbízott, akivel lassan a nyílt konfliktus kitörése elkerülhetetlen lesz. Kleinböck pénzügyminiszter már szembeszállt Zimmermannal és ma már mindenki világosan látja, hogy a *genfi egyezmény revíziója elkerülhetetlen.* A polgári, jobban mondva a bankok zsoldjában álló sajtó minden igyekezetével azon van, hogy kihazudja a világból ez eltérhetetlen ellentétet, mert a bankokráciának nagyon kellemes, ha itt ül ez a nekik kedvező népszövetségi hatalom, amely óva terjeszt ki kezét a nagytőke elé. De a ez a kísérlet nem tudja a válságot feltartóztatni.

Ausztria népe ma békebeli adóterhének mintegy 90%-át fizeti, holott a jövedelmei, életszínvonala tetemesen a békebeli nivå alatt vannak. Amerre néz az ember, iparra vagy kereskedelemre, mindenütt a válság jelei mutatkoznak. A nemzetközi gazdasági konstelláció még jobban elősegíti a válságot. A francia frank esése siettet a francia verseny rohamos előhaladását. A német konszolidáció újra elvette az átmenetileg meghódított piacokat az osztrák ipartól és kereskedelemről. A mérhetetlenül növekvő adóterhek a belföldi piac fölvető képességét bénították meg. Emellett az élet drágul, az index minden hónapban növekvő, úgy hogy sorra megindultak a bértárgyalások, amelyek a banktisztviselők esetében az első nagy konfliktusban lobbantak ki. Komoly tárgyalások folynak a fémiparban és a kereskedelmi alkalmazottakkal is. A munkáltatók várják az alkalmat, hogy mikor zárhatják ki munkásaikat és alkalmazottaikat. Az üzembeszűntetéseknél Ausztria legnagyobb ipartelege, az Alpine Montangesellschaft járt elől. A gazdasági helyzetnek megfelelően, a tőzsde is halott, a banktisztviselők sztrájkja alig éreztet a forgalom tekintetében hatását a tőzsdére. Csak egy üzletág volt, amely az utóbbi időben jövedelmező volt: a pénzüzet. A kölcsönök nyújtása tőzsdéi célokra, a heti-pénzüzet, amely az elmúlt évben időnként 2-3%-os heti kamatozást, tehát 104-156% évi kamatozást biztosított. De még a kölcsönzéseknek is nagy abnormalitásként jelentkezett az a tény, hogy az osztrák koronában adott hitelek sokkalta drágábbak voltak, mint a nagytőkű valutákban adott hitelek.

A szanalás eredménye tehát a jelen pillanatban az, hogy amíg az államháztartás még

RENZGEBÄUDE
CIRCUS
Carl
HAGENBECK
Elsőrangú márciusi program!
Szenzáció!
6 brelli, equilibristák. Spira, a 17-es hordár.
Hagenbeck híres orosz kánjai, tigris, jegesmedve és más dresszirozott vadállatok.
Minden vasárnap d. u. 3 órakor
Nagy családi előadás
mérsékelt helyárral.
Jegyelvétel: a Cirkusz-épület nappali pénztáránd, II., Cirkusg. 41 (Tel. 46-4-77). A Heller könyvkereskedésben, I., Bauernmarkt 3, (Tel. 67-3-64) és minden jegyirodában.

a gazdasági élet rohamosan közeledik a válsághoz. Egy válságban tengődő gazdasági élet pedig nem nyújt elég alapot arra, hogy messze van az egyensúlyi helyzettől, addig azon egészséges államháztartást lehessen fölépíteni. Az osztrák kormány abba a paradox helyzetbe került, hogy ha meg akarja menteni a szanalás eddigi eredményeit, el kell fordulnia a szanalás eddigi módszereinek, vagyis a genfi konvenciónak.

A budapesti és a bécsi tőzsde tőzsdénaptára. A bécsi tőzsdén a banktisztviselők sztrájk miatt a fizetési napot bizonytalan időre elhalasztották. A budapesti tőzsdénaptár március hóra a következő:

Tőzsdénapok	Prolongációs nap	Fizetési nap
Március	Március	Március
3. hétfő		
4. kedd		
5. szerda	7. péntek	20. csütört.
7. hétfő		
10. hétfő		
11. kedd		
12. szerda	14. péntek	27. csütört.
14. péntek		
17. hétfő		
18. kedd		
19. szerda	21. péntek	
21. péntek		
24. hétfő		
26. szerda	28. péntek	
28. péntek		
31. hétfő		

Csehszlovák bankvezérek Magyarországon. Mint Budapesti jelentik Novotny János a prágai tőzsde és a Böhmische Industrialbank elnöke, Hanus és Sportalsky vezérigazgatók kíséretében Budapestre érkeztek és ott a Magyar-Cseh bankokkal tárgyalásokat folytattak, amelyek a bank tervezett tranzakcióival állanak összefüggésben.

Amikor a hazugság összeomlik. A magyar kormány az egész magyar gazdasági élet rettenetes kárára mesterségesen és egész önkényesen állapította meg a valutaárfolyamokat. Amikor ez a hazugságépület összeomlott, a valutaárfolyamok hirtelen 100%-kal szöktek fel. Érdemes ezt a napot följegyezni. Február 21-éről február 22-ére a magyar devizaközpont jegyzése így változott meg:

Devizák	Febr. 21.		Febr. 22.		Márc. 1.	
	PéNZ	ARU	PéNZ	ARU	PéNZ	ARU
Bécs	0,4590	0,4920	0,8750	0,9290	0,9590	0,9835
Berlin						
Prága	916	1016	1810	1925	1970	2025
Belgrád	413	441	780	830	860	885
Szófia	252	268	480	510	524	537
Bukarest	188	200	350	370	365	375
Varsó						
Milánó	1400	1500	2690	2855	2925	3000
Páris	1360	1470	2695	2890	2835	2910
Brüsszel	1130	1230	2320	2460	2450	2515
Zürich	6550	6950	10780	11440	11710	12075
London	140600	150500	268000	285100	29250	29950
Newyork	339700	359000	622500	661000	67900	69700
Amsterdam	12185	13065	23285	24710	25360	26010
Kopenhága	5140	5540	9945	10550	10775	11050
Stockholm	8530	9190	16340	17345	17840	18295
Krisztánia	4320	4670	8220	8725	9000	9240

Elképzelhető, hogy a magyar gazdasági élet milyen károkat szenvedett az ilyen devizapolitika hatása alatt.

Nagy fizetésképtelenség Pozsonyban. Helle O. bratislavi gőzmalom és kötélgyár 1-2 millió cs. korona tartozással fizetésképtelen lett és hitelezőinek 36 százalékos egyezséget ajánlott föl.

Amnesia Magyarországon — a devizaközpontokra. Ha már a politikai elitelteknek nem is adnak amnesziát Bethlen ur és társai, legalább a valutatartozásokra adnak. Eddig mindenestre ismeretlen fogalom volt ez a nemzetközi gazdasági életben. Mint Budapestről jelentik ugyanis, a kormány elhatározta, hogy a Devizaközpontot föntartja, ami kinos meglepetésként hatott, mert mindenki számított arra, hogy ez a korona árfolyamát leromboló intézet mégis csak meg fog szűnni. De a devizaközpont megmarad, sőt a hivatalos árfolyamok a takarékkorona ingadozásának is alá lesznek vetve, ami aztán végleg lehetetlenné fogja tenni, hogy valaki is kiismerje magát. Altitól a jövő héttől kezdve már lényegesen több devizát fognak kiutalni. A régi tartozásokra amnesziát adnak. Ez magyarul azt jelenti, hogy a magyar kereskedő régi valutatartozásait nem lesz kénytelen kifizetni. Hogy ezt hogy képzelet a kormány, az szinte érthetetlen. Ha a magyar kormány elengedi a külföldi hitelezők követeléseit, az mindenestre nagyban emelni fogja a külföldi bizalmat és hitelét? Erre pedig most, a külföldi kölcsön jegyzése előtt nagy szükség lenne!

Isten veletek brilliánsok

Budapesti történet

Pár héttel ezelőtt, Keleti ékszerész Holló utcán üzletébe beállt egy dallás külsejű ur. — Mutassa azt a két függőt, amit a múlt héten vásárolt — mordult rá az ékszerész. — Kihéz van szerencsém — kérdezte az ékszerész ijedten.

Bihari, államrendőrségi detektívőfelügyelő vagyok válaszolja és fényképes igazolványát villogtatja az ékszerész előtt.

Keleti ékszerész erre megnézte a pénztári könyvét, innen megállapította, hogy mikor és kitől vásárolt az ntolso napokban két függőt — majd előkereste azokat és megmutatta a főfelügyelőnek.

Ezek a függők lopott dolgok. Egy hölgy ridiküljéből lopták el — szolt a detektív. — A törvény nevében lefoglalom őket.

De kérem, ellenkezett Keleti — én ezeket a függőket egy bejegyzett ékszerész cégtől vettem, az eladó szabályosan számlázta, a tétel el van nálam könyvelve, az eladó neve bármikor megnézhető a könyveimben, mindkettőnek nyitott üzlete van, kancern-kereskedők vagyunk. Kizárt dolog, hogy ez a két függő lopott holmi lenne.

Ha ellenkezik, magát is letartóztatom — kiabált Bihari. — A két függő lopott dolog. Lefoglalom és beviszem a rendőrségre. Majd ott kiderül minden.

Keleti most már csak arra kérte a detektívőfelügyelőt, hogy engedje meg előbb jogi tanácsért dr. Ausch ügyvédet felhívassa telefonon. Bihari kegyesen engedélyezte. Dr. Ausch azt a tanácsot adta Keletinek, hogy tiltakozása fennartásával adja át a két függőt a detektívnek — ha az kellőleg igazolja magát — és kérjen az átvételről elismervényt.

Igy történt. Bihari detektívőfelügyelő szabályos nyugtát állított ki a két lefoglalt brilliáns függőről. A két bontott zsebrekvágta és délcégen távozott.

Most jön a fordulat. Két nap mulva egy ékszerőgyűnk állít be Keleti üzletébe és két brilliáns követ kínál neki eladásra. Keleti alaposan megvizsgálja a követet és megelégedve konstatálja, hogy a két követ szakasztott

hasonmása annak a két követnek, amelyek a Bihari detektívőfelügyelő által lefoglalt függőkben voltak. Hosszas vizsgálat után határozottan felismerte. — Honnan vette ezt a két követ? — kérdezte az ügynököt.

— Bizományba kaptam egy ékszerész-től. Keleti felszólította az ügynököt, hogy nevezze meg az eladót. mert a követek egy pár függőből valók, amelyek állítólag lopottak. Az ügynök erre elvezette Keletit. Deszler Népszínház-utcai ékszerkereskedőhöz, akit aztán Keleti felszólított, hogy nevezze meg azt, akitől a két követ vette.

— Én is bizományba kaptam egy öreg asszonytól — válaszolta Deszler. Keleti azonban ezzel a válasszal nem elégedett meg, hanem újra felszólította Deszlet, hogy könyvelőből mutassa ki, honnan vette a brilliánsokat, mert az állítólag lopott holmi és ellenkező esetben azonnal a rendőrséghez fordul. Deszler erre némi habozás után kijelentette, hogy e két brilliánsot Bihari detektívőfelügyelőtől kapta eladás céljából.

Keleti előtt most már világos volt, hogy Bihari főfelügyelő egyszerűen kirabolta őt, azonnal értesítette ügyvédjét. A két ékszerész és az ügyvéd kocsiába ültek és a rendőrségre hajtottak, ahol részletesen bejelentették az egész esetet, a feljelentéshez csatolták Bihari főfelügyelő nyugtáját is a két függőről. A két brilliáns azonban már nem csatolták.

Ami ezután történt abban már igazán nincs semmi rendkívüli. Másnap megjelent Keleti üzletében két fiatal ember, messziről látszott rajtuk, hogy ők a pesti közelet hírhedt leleltől emelei — és halálos fenyegetésekkel igyekeztek rábírní Keleti ékszerészt, hogy vonja vissza a Bihari főfelügyelő elleni feljelentést.

Keleti, aki ugylátszik nem ijedős természetű ember, kitasította üzletéből a feleltleneket és másnap ezt is bejelentette a rendőrségre.

Eddig a történet. Folytatása egyelőre nincs...

Főszerkesztő és kiadó tulajdonos:

GÜNDÖR FERENC

A szerkesztést felelős Renger József
V., Leitzgasse 14. I.

Szerkesztőség és kiadóhivatal V., Hamburgerstrasse 20., II. 7.

Prágai szerkesztőségünk:

Praha Vinohrady Zizkova 12.

Baden A téli sportolók Baden találkozóhelye
HOTEL-RESTAURANT
„STADT WIEN“
ELSŐRANGU
★ ÉTELEK ÉS ★
ITALOK
AMERICAN-BAR
TULAJDONOS: FRANZ KUBELKA

Valódi angol férfi-és női szövetek

valamint sziléziai, fehervászónaru rendkívül kedvezményes fizetési feltételek mellett, áremelés nélkül
(Havi vagy heti fizetési feltételek)

LEO WEINBER

Wien, XX., Staudingerg. 11/9
(Mindennap d. u. 5 órakor)

JOSEF HAJDU
BANK-, UTAZASI-RODA
HAMBURG, Glockengiesserwall 23

Hitellevelek, átutalások, hajójegyek, kabinok; a szükséges okmányokra és azok megszerzésére levélbeli, vagy szóbeli igényes felvilágosítások ::

Harisnya Holzer

VI., Mariahilferstr. 89
(Flottenkino mellett)

Kötött ruhák, kötött kabátok
Bécs legjobb és legolcsóbb vásárlási forrása

Jumperek, bluzok, kötött mellények, ruhák, selyemtrikók,

minden színben, kizárólag saját gyártmányok, 130.000 koronától feljebb — Engros árak! — Detailban is!

S. RADOSCHITZKY
II. Blumauergasse 1,
a Bayerischer Hofal szemben

„ZOLLNER“ kőservendéglő * II. Hammer-Purgstallgasse 7

Magyar konyha! * Magyarok találkozóhelye!
Esti menü * Alapítva: 1874-ben